

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Diplomová práce

**Demografický vývoj v okrese Klatovy se zaměřením na
sociální služby pro seniory**

Bc.Šárka Vlnasová

© 2018 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Šárka Vlnasová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Demografický vývoj v okrese Klatovy se zaměřením na sociální služby pro seniory

Název anglicky

Demographic developments in the District of Klatovy with a focus on social services for the elderly

Cíle práce

Cílem práce je analyzovat dostupnost sociálních služeb pro cílovou skupinu seniorů na okrese Klatovy. Součástí je stanovit prognózu budoucího demografického vývoje poptávky po těchto službách na základě analýzy a statistického zpracování dostupných dat. Výsledkem řešení bude formulace návrhů a doporučení pro řešení významného demografického a sociálního jevu v okrese Klatovy.

Metodika

Podkladové údaje budou získány z ČSÚ, z MZ ČR, z MPSV a od provozovatelů sociálních služeb na okrese Klatovy. K hodnocení vývoje ukazatelů budou využity metody z oblasti časových řad a indexní analýzy.

Harmonogram:

Studium odborné literatury a odborných textů: 03/2016-09/2016

Předložení konečné podoby literární rešerše: 10/2016

Výběr a zpracování dat: 08/2016-01/2017

Předložení konečné podoby diplomové: 02/2017

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

demografie, demografický vývoj, stárnutí populace, senior, sociální služby, sociální politika, legislativa, okres Klatovy, statistická analýza

Doporučené zdroje informací

ČÁMSKÝ, P. – SEMBDNER, J. – KRUTILOVÁ, D. Sociální služby v ČR v teorii a praxi. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0027-7.

HINDLS, R. *Statistika pro ekonomy*. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-43-6.

HOŠKOVCOVÁ, H. Sociální gerontologie aneb senioři mezi námi. Praha: Galén, 2012. ISBN 978-80-7262-900-8.

KALIBOVÁ, K. Úvod de demografie. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2001. ISBN 978-80-246-0222-9.

KOZLOVÁ, L. Sociální služby. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-662-7.

KREBS, V. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-050-5.

KUBALČÍKOVÁ, K. Co potřebují senioři. Brno : ERA, 2006. ISBN 80-7366-057-1.

MATOUŠEK, O. *Sociální služby : legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

VODÁKOVÁ, A. – KALIBOVÁ, K. – PAVLÍK, Z. *Demografie (nejen) pro demografy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-7419-012-4.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 ZS – PEF (únor 2018)

Vedoucí práce

doc. Ing. Marie Prášilová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 25. 11. 2016

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 25. 11. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Demografický vývoj v okrese Klatovy se zaměřením na sociální služby pro seniory" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28.3.2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Marii Prášilové, CSc. za trpělivost, odbornou pomoc a připomínky při zpracování této práce. Dále bych ráda poděkovala všem, kteří mi poskytli nezbytné informace a vnitřní materiály k tématu.

Demografický vývoj v okrese Klatovy se zaměřením na sociální služby pro seniory

Souhrn

Diplomová práce se zabývá demografickým vývojem v okrese Klatovy, který se zaměřuje na sociální služby pro seniory. Práce je rozdělena na teoretickou část a praktickou část.

V teoretické části je popsána problematika stáří, seniorů a procesu demografického stárnutí. Dále pak jsou popsány sociální služby, které jsou zaměřeny na cílovou skupinu seniorů, personální vybavení, zřizovatele a poskytovatele sociálních služeb a příspěvek na péči.

Úvod praktické části zahrnuje vymezení území okresu Klatovy s analýzou současného stavu sociálních služeb pro seniory v ORP Horažďovice, ORP Klatovy, a ORP Sušice. Dalším obsahem praktické části práce je demografická analýza vybraných ukazatelů klatovského okresu, na období mezi lety 2007 – 2016, které jsou následně vyhodnoceny, a vybrané z nich porovnány s ukazateli Plzeňského kraje. U ukazatelů, které mají svým způsobem dopad na sociální služby, byla provedena predikce na rok 2017 a 2018, a projekce počtu obyvatel 65+ na rok 2020 a 2025. Dále pak v Domovech pro seniory byl zkoumán počet žadatelů, kapacita domovů a příspěvek na péči. Byla stanovena prognóza budoucího demografického vývoje poptávky po těchto službách.

V závěru práce je vypracována SWOT analýza, návrhy a doporučení, která vychází z provedených analýz. Lze se domnívat, že by výsledky práce mohly být využity v rámci plánování sociálních služeb v okrese Klatovy v budoucnu a práce by mohla být podnětem pro zmapování poskytovatelů sociálních služeb pro seniory v klatovském okrese.

Klíčová slova: demografický ukazatelé, domov pro seniory, okres Klatovy, příspěvek na péči, senior, sociální služby, stárnutí populace

Demographic developments in the District of Klatovy with a focus of social services for the elderly

Summary

This diploma thesis deals with demographic development in the Klatovy district, which focuses on social services for seniors. The thesis is divided into theoretical part and practical part.

The theoretical part describes the issues of old age, seniors and demographic aging process. Further, social services are described, which are aimed at the target group of seniors, personnel equipment, founder and provider of social services and care allowance.

The introduction of the practical part includes the demarcation of the territory of the Klatovy district with an analysis of the current state of social services for the elderly in the ORP Horažďovice, ORP Klatovy and ORP Sušice. Another content of the practical part is demographic analysis of selected indicators of the Klatovy district for the period between the years 2007 and 2016, which are subsequently evaluated, and selected ones are compared with the indicators of the Pilsen region. For indicators that have an impact on social services, predictions were made for the year 2017 and 2018, and population projections of 65+ for the year 2020 and 2025. In addition, the number of applicants, the capacity of homes and the amount of care allowance was surveyed in the retirement homes. The prediction of the future demographic development of the demand for these services was established.

At the end of the thesis, a SWOT analysis, suggestions and recommendations based on the performed analyzes are elaborated. It can be assumed that the results of the work could be used in the planning of social services in the district of Klatovy in the future, and the work could be a stimulus for mapping of the social service providers for the seniors in Klatovy district.

Keywords: demographic indicators, retirement home, Klatovy district, care allowance, senior, social services, population aging

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	14
3.1 O stárnutí, stáří a seniorech	14
3.1.1 Dělení stáří.....	16
3.1.2 Dokumenty zabývající se stářím a stárnutím	17
3.2 Proces demografického stárnutí	17
3.2.1 Demografická struktura obyvatelstva	17
3.2.2 Demografické stárnutí.....	19
3.2.3 Důsledky stárnutí	19
3.3 Sociální služby	21
3.3.1 Zřizovatel a poskytovatel sociálních služeb	22
3.3.2 Skupina pracovníků vykonávající odbornou činnost v sociálních službách.....	23
3.3.3 Členění sociálních služeb.....	25
3.3.4 Příspěvek na péči	28
3.3.5 Komunitní plánování	28
4 Praktická část	30
4.1 Vymezení území.....	30
4.1.1 Poskytovatelé sociálních služeb pro seniory v okrese po roce 1918 až do současnosti.....	31
4.1.2 Specifikace sociálních služeb ve vymezeném území	32
4.2 Vývoj populace	35
4.2.1 Porodnost	35
4.2.2 Úhrnná plodnost.....	37
4.2.3 Úmrtnost	40
4.2.4 Migrace	43
4.2.5 Střední stav obyvatel.....	45
4.2.6 Věková struktura obyvatel	47
4.2.7 Poproduktivní složka obyvatel 65+ v okrese Klatovy	50
4.2.8 Index stáří	51
4.2.9 Index hospodářského zatížení	52
4.2.10 Index závislosti starých – šedé zatížení	54
4.2.11 Vývoj poptávky po sociálních službách se zaměřením na Domovy pro seniory.....	55

5	Výsledky a diskuse	57
5.1.1	SWOT analýza stavu sociálních služeb v okrese Klatovy.....	58
5.1.2	Návrhy a doporučení.....	62
6	Závěr.....	64
7	Seznam použitých zdrojů	66
8	Přílohy	68

Seznam grafů a tabulek

Graf 1 Věková pyramida.....	18
Graf 2 Vývoj živě narozených v okrese KT 2007-2016.....	36
Graf 3 Úhrnná plodnost v okrese Klatovy a v kraji Plzeňském v letech 2007 – 2016.....	38
Graf 4 Průměrný věk matky při narození prvního dítěte v okrese Klatovy a v kraji Plzeňském v letech 2007 - 2016	39
Graf 5 Úmrtnost okres Klatovy v letech 2007-2016.....	40
Graf 6 Hrubá míra úmrtnosti v okrese Klatovy a v kraji Plzeňském v letech 2007 – 2016 (%).....	41
Graf 7 Vývoj zemřelých 65+ v okrese Klatovy v letech 2007 – 2016	42
Graf 8 Migrace v okrese Klatovy v letech 2007 – 2016.....	44
Graf 9 Střední stav obyvatel v okrese Klatovy v letech 2007 – 2016 (v tis.).....	46
Graf 10 Věková pyramida okres Klatovy v roce 2007	48
Graf 11 Věková pyramida okres Klatovy v roce 2016	48
Graf 12 Poproduktivní složka 65+ v okrese Klatovy v letech 2007 - 2016.....	50
Graf 13 Index stáří v okrese Klatovy a v Plzeňském kraji v letech 2007 – 2016.....	52
Graf 14 Index hospodářského zatížení v okrese Klatovy a v Plzeňském kraji v letech 2007 - 2016.....	53
Graf 15 Index závislosti starých – šedé zatížení.....	54
Graf 16 Vývoj počtu seniorů 65+ v letech 2007 - 2025	55
Tabulka 1 Výše příspěvku	28
Tabulka 2 Bilance počtu obyvatel v okrese Klatovy k 31.12.2016.....	30
Tabulka 3 Hrubá míra porodnosti v okrese Klatovy a v Plzeňském kraji v letech 2007-2016 (v %).....	35
Tabulka 4 Vývoj živě narozených – Funkce trendu, regresivní rovnice, index determinance, index korelace	37
Tabulka 5 Odhad počtu živě narozených.....	37
Tabulka 6 Úmrtnost okr. Klatovy - funkce trendu, regresivní rovnice, index determinance, index korelace	40
Tabulka 7 Odhad počtu úmrtnosti za rok 2017-2018	41
Tabulka 8 Přírůstek obyvatel v okrese Klatovy v letech 2007 – 2016.....	45
Tabulka 9 Střední stav obyvatel okr. Klatovy - funkce trendu, regresivní rovnice, index determinance, index korelace	46
Tabulka 10 Odhad počtu středního stavu	47
Tabulka 11 Poproduktivní složka 65+ - funkce trendu, regresivní rovnice, index determinance, index korelace	50
Tabulka 12 Odhad počtu poproduktivní složky.....	51

Seznam použitých zkratk

ČR- Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

ČZU – Česká zemědělská univerzita

DPS – Dům s pečovatelskou službou

EU – Evropská unie

MěÚSS – Městský úřad sociálních služeb

MPSV – Ministerstvo sociální práce a sociálních věcí

NUTS – Nomenklatura územních statistických jednotek

OCH – Oblastní charita

ONV – Okresní národní výbor

ORP – Obce s rozšířenou působností

POÚ – Pověřený obecní úřad

SRN – Spolková republika Německo

WHO – Světová zdravotnická organizace

1 Úvod

Život každého jedince probíhá v určitých vývojových etapách, od narození až do okamžiku smrti. Tyto etapy mají své zákonitosti, ovlivňují nejen kvalitu, ale i způsob a rozsah našeho života. Musíme se jim přizpůsobovat a zohledňovat je, dávají nám určité možnosti a naopak nás v něčem omezují. To platí i pro období stárnutí a stáří. Mnoho lidí si při zmínce o stáří představí osobu, která není soběstačná a je závislá na pomoci jiné osoby, nebo je umístěn do ústavní péče. Naopak pro některé lidi je stáří jedním z nejkrásnějších životních období, protože mají více času k realizaci svých zájmů a nesplněných přání.

Stárnutí obyvatelstva je výsledkem demografických změn, které jsou z velké části zapříčiněny zdravějším životním stylem, hospodářským a sociálním pokrokem a vědeckých poznatků především ve zdravotnictví. Vlivem těchto změn dochází k prodlužování délky lidského života, které se vyznačuje zvyšováním počtu osob v postreprodukčním období, často doprovázeným snižováním porodnosti.

Proces stárnutí populace přináší s sebou řadu i negativních dopadů, např. na ekonomický, zdravotní či sociální systém státu. Proto je tento jev v současné době velmi aktuální a často diskutované téma. Týká se jak České republiky, tak všech států Evropy a i dalších zemí světa.

Rodina a blízcí hrají v péči o seniora nezastupitelnou roli. Zajišťuje jim plnohodnotný a spokojený život ve stáří. Avšak rodina sama o sobě nepokryje potřebu péče o stárnoucí populaci, a proto i nadále veřejné služby budou mít nenahraditelnou úlohu. Stále větší počet lidí se bude dožívat vysokého věku, proto lze do budoucna očekávat rostoucí poptávku po sociální a zdravotní péči pro seniory. Z toho důvodu je velmi důležité, aby v daném regionu, ale i v celé České republice existovala taková nabídka sociálních služeb, která by dokázala jak uspokojit trh, odpovídala úrovni, tak i vedla k zachování lidské důstojnosti.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem práce je analyzovat dostupnost sociálních služeb pro cílovou skupinu seniorů na okrese Klatovy. Součástí je stanovit prognózu budoucího vývoje poptávky po těchto službách na základě analýzy a statistického vývoje poptávky po těchto službách na základě analýzy a statistického zpracování dostupných dat. Výsledkem řešení bude formulace návrhů a doporučení pro řešení významného demografického a sociálního jevu v okrese Klatovy.

2.2 Metodika

Teoretická část diplomové práce se zabývá stářím a stárnutím, dále specifikuje oblast sociálních služeb se zaměřením na seniorskou cílovou skupinu. Jako základní suma informací, byla v práci užita dostupná odborná literatura, která se zabývá touto problematikou. Po jejím prostudování bylo možné sestavení textu, který poskytl stručný náhled na zkoumanou problematiku. Výčet informačních zdrojů, ze kterých práce vychází, je uveden v seznamu literatury.

V úvodní části praktické práce bylo vymezeno území klatovského okresu a provedeno zmapování sociálních služeb pro cílovou skupinu seniorů. U vybraných demografických ukazatelů, pak dále byla provedena analýza, a to za období 2007 – 2016, z nichž u některých, byly výsledky analýzy porovnány s výsledky ukazatelů kraje Plzeňského. Data byla získána z materiálů Českého statistického úřadu. Vytvořená databáze byla analyzována statistickými metodami, z oblasti časových řad a indexní analýzy a pomocí MS Excel. U významných ukazatelů demografického vývoje byla provedena predikce na rok 2017 a 2018, a projekce vývoje počtu obyvatel seniorské populace 65+, na rok 2020 a 2025. Pomocí syntézy analýz, bylo možné dosáhnout cíle této práce, zjistit poptávku po sociálních službách, se zaměřením na kapacitu Domovů pro seniory zkoumaného území. V závěru práce byla vypracována na základě situační analýzy SWOT analýza, návrhy a doporučení, které by mohly mít příznivý dopad jak na demografický vývoj, tak i na sociální služby pro seniory v okrese Klatovy.

3 Teoretická východiska

3.1 O stárnutí, stáří a seniorech

Existuje řada definic vymezujících stárnutí a stáří, avšak žádná z nich není definitivní a absolutně platná. Z dávné historie je známo Hippokratovo vymezení stáří jako ztrátu vlhka a Aristotelovo jako ztrátu tepla. Galém vidí stáří v navození změn tělních tekutin s úbytkem vlhka, tepla a krve. Mnoho autorů zabývajících se problematikou stárnutí a stáří se shodne v tom, že stáří (senium) je konečnou etapou života, zatímco stárnutí (senescence) je fyziologický proces, kterému se žádný živý organismus nemůže vyhnout.¹

Stárnutí je nevratný a dynamický proces. Má individuální charakter, tudíž každý jedinec stárne jinak. Z demografického hlediska je stárnutí proces, při němž se mění věková struktura obyvatelstva, zvyšuje se podíl osob starších 65 let a snižuje se podíl osob mladších 15 let. Starší věkové skupiny tedy početně rostou relativně rychleji než populace jako celek.² Stárnutí rozlišujeme na typy primární, sekundární a terciární. Primární (fyziologické stárnutí) probíhá přirozeně a je normální součástí života jedince, sekundární (patologické stárnutí) je zejména stárnutí chorobné a urychlené a terciární stárnutí je spojováno s umíráním.³

Stárnutí je ovlivněno řadou faktorů, které se dělí na vnitřní a vnější. Mezi vnitřní faktory patří genetická výbava, tělesná onemocnění a psychické poruchy, a psychická výbava jedince. Vnější faktory jsou fyzikální (životní prostředí, klima, pracovní prostředí), chemické (kožní, plicní komplikace), a sociální (rodinné zázemí, způsob a kvalita bydlení, finanční zabezpečení, vzdělání). Mezi stárnutím mužů a stárnutím žen jsou velké rozdíly. Nejedná se jen o rozdíly biologické, ale i duševní, které probíhají odlišně již od dětství.

Proces stárnutí je vzájemně propojený procesy biologickými, psychologickými a sociálními. Biologické stárnutí je charakterizováno postupným poklesem výkonnosti

¹ Příbyl, H., *Lidské potřeby ve stáří*. Praha

² Matoušek, O. a kol., *Sociální služby, legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*

³ Malíková, E., *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*

fyzických funkcí. Dochází ke změně vzhledu, objevuje se celková atrofie všech orgánů a tkání, vznikají změny v oběhovém, vylučovacím a trávicím systému. Zmenšuje se postava v důsledku zmenšení meziobratlového prostoru a svalové ochablosti a objevují se poruchy spánku. Probíhá individuálním tempem a je zejména ovlivněno genetickou dispozicí a životním stylem jedince. Změny v psychické oblasti a intelektových schopnostech při fyziologickém stárnutí, nastupují pozvolna. V této oblasti se uvádí pokles zájmu seniora ve všech oblastech života, změny v pořadí životních hodnot a nedůvěřivost. Zhoršuje se paměť a schopnost učení a dochází ke zvýšenému zapomínání. Sociální stárnutí je spojeno se sociálními událostmi. Mezi nejčastější patří odchod do důchodu, pokles ekonomických příjmů a obava ze ztráty soběstačnosti. Často udávaným je i strach z osamělosti, z pocitu nepotřebnosti a zátěže pro rodinu. Tyto aspekty jsou považovány za nepříznivé. Naopak příznivé aspekty jsou dobře fungující rodina, zajištění vhodného bydlení, penzijní připojištění a vyplnění volného času zájmy a koníčky. ⁴

Stáří navazuje na dospělost. Je označováno jako poslední etapa lidského života končící smrtí. Stáří je možno definovat jako přirozené období lidského života. Zdůrazňuje, že stáří není nemoc, ale přirozený proces změn, které trvají celý život, ale více zřetelné jsou až v pozdějším věku. ⁵ Jiné zdroje uvádí, že je na stáří a věk nezbytné nazírat komplexně a to zejména v kontextu biologickém, sociálním, psychologickém, medicínském, ekonomickém a legislativním. Toto „statické“ pojetí stáří je méně vypovídající, na rozdíl od tzv. „dynamického“ pojetí stáří, ve kterém se jedná o funkční potenciál jedince, který je tvořen fyzickou, psychickou a sociální složkou. ⁶ Na stáří často hleděno jako na neaktivní a neproduktivní období života jedince. To je navíc spojeno se ztrátou funkčních schopností a postupnou ztrátou soběstačnosti. Autor dále uvádí, že určitou úlohu sehrávají rovněž ekonomické faktory. Z jejich pohledu je stáří pojímáno jako společenská zátěž, neboť odčerpává část společenských zdrojů na financování důchodů a na pokrytí zdravotní a sociální péče. ⁷

⁴ Haškovcová, H., *Sociální gerontologie aneb senioři mezi námi*

⁵ Haškovcová, H., *Sociální gerontologie aneb senioři mezi námi*

⁶ Kubalčíková, K. *Co potřebují senioři*

⁷ Matoušek, O., 2007, *Sociální služby : legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*

3.1.1 Dělení stáří

Pro demografické, statistické aj. účely se používá kalendářní (chronologický) věk, který je dán datem narození. Dle WHO se dělí do tří skupin. První skupina, obyvatelé ve věku 60–74 let, je považována za cennou kategorii populace. Oni jsou zdrojem moudrosti a životních zkušeností. Často bývají prospěšní svému okolí, nejen rodině, ale i ostatním bližním. Vyhledávají různé aktivity, např. studium na univerzitách třetího věku. Druhá skupina seniorů ve věku 75–89 let, označována jako vlastní stáří (kmetství), má svá specifika. U každého jednotlivce se začínají vyskytovat chronické choroby, které mají často komplikace a trvají delší dobu. Člověk pozoruje ubývání sil a je třeba dopomoci druhé osoby. Třetí skupina ve věku nad 90 a více let, je považována za dlouhověkost. Dlouhověkých ve společnosti přibývá, což naplňuje demografické prognózy.⁸

Definici pojmu „senior“ v dostupné literatuře, ani ve vyhláškách Ministerstva práce a sociálních věcí, nenajdeme. V právním předpise je sice běžně užíván termín „starý občan“, který se ale také nikde nevysvětluje. Pro uznání jednotlivce starým je nutné splnit podmínky věku stanoveného v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Populace vnímá seniora jako člověka, který dosáhl „vyššího“ věku, který se bude u každého jednotlivce lišit. V české společnosti se kromě pojmů „senior“ a „důchodce“, užívají termíny „babička“ a „dědeček“, i když se nejedná o naše příbuzné. Dalšími pojmy užívanými v naší republice jsou „stařenka“ a „stařeček“, které mohou vést ke snížení důstojnosti člověka tím, že se výslovně vyjadřuje jejich životní období z hlediska věku.^{9 10} Britská zdravotnická asociace v loňském roce zveřejnila směrnice pro zdravotníky, podle kterých nemají používat slovo senior, ale výraz starší lidé. Slovem senior se lidé mohou cítit diskriminováni.¹¹

⁸ Charita Olomouc, *Důstojně doma ve stáří i v nemoci: sborník z konference*, s. 24

⁹ Matoušek, O. a kol., *Sociální služby, legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*

¹⁰ Zákon č. 155/1995 Sb. ze dne 30. června 1995, o důchodovém pojištění

¹¹ i60 Publishers s.r.o., www.i60.cz. článek „Už se nám nemá říkat senioři!“

3.1.2 Dokumenty zabývající se stářím a stárnutím

Kromě zákonných norem, existují další dokumenty Ministerstva práce a sociálních věcí, které se věnují problematikou stárnutí a stáří. Touto problematikou se zabývá Národní akční plán (NAP), který je sestaven pro období čtyř let. V loňském roce skončil plán na rok 2013–2017, který byl pokračováním v Národních programech přípravy na stárnutí z dřívějších období. Cílem bylo změnit dosavadní pohledy na stáří a stárnutí, překonat předsudky o životě, postavení a významu seniorů ve společnosti. Na NAP 2013–2017 by měla navazovat strategie přípravy na stárnutí pro období 2018–2022, která bude výstupem projektu na podporu a rozšíření politiky přípravy na stárnutí napříč ČR (2017–2020). Projekt podporuje pozitivní stárnutí a rozvoj seniorských politik na úrovni jednotlivých krajů. Součástí projektu je také mezinárodní spolupráce.¹²

3.2 Proces demografického stárnutí

Pojem stárnutí lze rozlišovat na úrovni populace nebo jednotlivce. Demografické stárnutí se týká celé populace. Dochází k němu vlivem změn demografické reprodukce a zároveň se při něm mění zastoupení složky dětské a postreprodukční. Oproti tomu stárnutí u jednotlivce znamená biologický proces, který probíhá od narození do smrti.

3.2.1 Demografická struktura obyvatelstva

Struktura obyvatelstva patří mezi dynamického ukazatele, což znamená, že se neustále mění na základě demografických procesů (porodnost, úmrtnost, migrace atd.). Mezi další faktory se řadí společenské, kulturní a socioekonomické faktory v dané populaci. Znat složení obyvatelstva podle věku a pohlaví je nutné pro různé demografické výpočty a pro odhady počtu obyvatelstva daného státu. Podle strukturálních znaků se rozlišují tři skupiny. A to struktura podle biologických znaků (věk, pohlaví, rasa, rodinný stav atd.), podle ekonomických znaků (zaměstnání, povolání, sociální zařazení atd.) a struktura podle kulturních znaků (národnost, jazyk, náboženství, atd.).

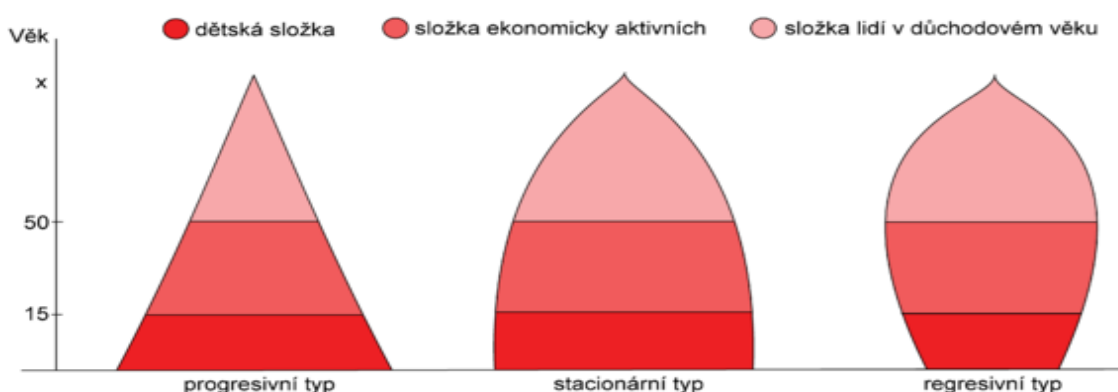
Věk spolu s pohlavím jsou základními biologickými a demografickými znaky. Mají velký význam pro mnoho demografických geografických charakteristik. Na základě

¹² Ministerstvo práce a sociálních věcí, *Národní akční plán 2013–2017*

demografické reprodukce se dělí populace na tři skupiny: předreprodukční (dětská složka) 0 – 14 let, reprodukční (rodičovská složka) 15 – 49 let, a postreprodukční (prarodičovská složka) 50 a více let.

Zákonitosti ve věkové struktuře obyvatelstva objevil švédský demograf A.G.Sunndbärg. Definoval tři základní typy věkových struktur podle vzájemného poměru tří základních věkových stupňů obyvatelstva, složky dětské, reprodukční a postreprodukční. Tyto typy byly pojmenovány jako progresivní, stacionární a regresivní. V progresivním typu populace převažuje dětská složka nad postreprodukční složkou obyvatelstva. Charakteristická je vysoká úroveň plodnosti a značná intenzita úmrtnosti. S tím souvisí malý podíl starých lidí a nízká naděje dožití. Tento typ věkové struktury je obvyklý v rozvojových zemích. V České republice ho najdeme např. u romské populace. Ve stacionárním typu je dětská a postreprodukční složka téměř v rovnováze. Tento typ populace nastane při déletrvajícím poklesu plodnosti na úroveň, kdy pouze nahrazuje obyvatelstvo v reprodukčním věku při dané úrovni úmrtnosti. Tento typ lze nalézt např. v České republice v 70.letech minulého století. U posledního regresivního typu dětská složka nedosahuje zastoupení složky postreprodukční. Z dlouhodobého pohledu dochází ke snižování populace, poněvadž umírá více osob, než se narodí. Tento typ převažuje v zemích západní a severní Evropy, a od 70.let minulého století i v České republice.^{13 14}

Graf 1 Věková pyramida

Zdroj: Kalibová (2001)

¹³ Kalibová, K., *Úvod do demografie*

¹⁴ Kalibová, K., Pavlík, Z., Vodáková, A., *Demografie (nejen) pro demografy*

3.2.2 Demografické stárnutí

Demografické stárnutí představuje dlouhodobější a provázanější proces. Dochází k němu změnami poměrů zastoupení věkových složek v populaci, které jsou ovlivněny třemi složkami a to plodností (fertilita), úmrtností (mortalita) a migrací. Na rozdíl od prvních dvou složek, migrace nedosahuje takových rozměrů, aby dokázala ovlivnit věkovou strukturu obyvatelstva dané populace.

Pokles porodnosti je dlouhodobý proces a příčiny, které jej ovlivnily, jsou sociální, ekonomické a biologické. Od 90. let minulého století klesá porodnost z důvodu používání hormonální antikoncepce. Mezi další důvody lze uvést zadlužování (hypotéky) mladých lidí k pořízení bytu či domu, a posouvání věku žen, které si chtějí pořídit dítě, k získání nebo udržení zaměstnání v současné ekonomické situaci. Opačným procesem k porodnosti je úmrtnost. Charakterizuje ji přirozené ubývání jednotlivých příslušníků populace. Statistiky uvádí, že ve srovnání mužů se staršími ženami je více vdov. Faktory úmrtnosti, které se nějakým způsobem podílejí na jejím snižování, je mnoho. Z velké části je ovlivněna zdravotní péčí, ekonomickou úrovní státu a genetikou. V neposlední řadě je významným činitelem změna životního stylu, tj. způsob stravování a fyzická aktivita, u značné části populace. Vliv migrace na stárnutí populace nelze opomenout. Migrace se týká většinou mladších věkových skupin. Z míst, z nichž lidé odcházejí, dochází k nárůstu počtu starších občanů. A naopak z oblastí, kam migranti směřují, roste podíl počtu mladších občanů. Migrace se týká jak států a regionů, tak i městské a venkovské části osídlení. Do budoucna je její vývoj těžko předpověditelný. Přesto se někteří politici upínají právě k vlně imigrací, které by mohly zvýšit počty ekonomicky aktivních lidí a i reprodukci obyvatelstva.^{15 16}

3.2.3 Důsledky stárnutí

Demografické stárnutí s sebou přináší řadu negativních dopadů. Tento problém se promítá do několika oblastí, jako je oblast trh práce, zdravotnictví, důchodové systémy a

¹⁵ Český statistický úřad, *Demografický, sociální a ekonomický vývoj Plzeňského kraje v letech 2000 až 2004*

¹⁶ Kalibová, K., Pavlík, Z., Vodáková, A., *Demografie (nejen) pro demografy*

veřejné finance. Nesmíme opomenout, že stárnutí má i výrazné sociální a psychologické důsledky.

Vzhledem k novým technologiím a poznatkům dochází k neustálým změnám v různých pracovních činnostech, a proto zaměstnavatelé vyhledávají častěji zaměstnance s vysokou klasifikací. Tím rostou nároky na vzdělání, samostatnost a flexibilitu. Pro starší generaci je tento trend velmi nepříznivý, protože se změnám těžko přizpůsobuje. Zaměstnavatelé si raději vybírají mladší pracovníky, neboť je považují za více vzdělané a více výkonné, což vede k diskriminaci starších lidí. Vztah mezi vysokým věkem a nižší produktivitou však z empirických důkazů nevyplývá. Proto výkon starších zaměstnanců nemusí být horší než výkon jejich mladších kolegů. Právě jejich zkušenosti, motivace nebo sebedůvěra by měly vést k většímu perspektivnímu postavení u zaměstnavatele.

Další oblastí je dopad na zdravotnictví a s ním související výdaje. Se zvyšováním počtu starších osob narůstá poptávka po lékařské péči a zdravotnických zařízeních. To povede k výraznému zvýšení nákladů ve zdravotnictví. A to zejména v důsledku péče o pacienty s chronickým onemocněním. Hrozí nebezpečí, že náklady značně převýší příjmy zdravotních pojišťoven. Naléhavým problémem je i nedostatek zdravotnického personálu, který by mohl o starší nemocné občany pečovat.

Dalším problémem, který čelí problému stárnoucí populace, jsou veřejné finance. S rostoucím počtem starších obyvatel se zvyšuje i tlak na veřejný rozpočet. Jde především o sociální a důchodové dávky a výdaje na zdravotní péči, které se stále zvyšují. Veřejné finance by tak mohly ohrozit budoucí rovnováhu systému důchodového a sociálního pojištění. To by zpomalilo hospodářský růst a ohrozilo vyplácení důchodů a dávek sociálního charakteru.

Život jednotlivce ve stáří se může lišit. Je to ovlivněno způsobem života jaký vedl, jeho sociálním zařazením a finančním zabezpečením. Lidé z nejnižších sociálních skupin, chudí a nezdělaní, se vyznačují horším zdravím ve stáří a menší nadějí dožití. Dožívají se o pět let méně, než lidé z vyšších sociálních skupin.

Podstatný vliv na povahu některých oblastí má větší zastoupení starší populace, pro které by měla být přizpůsobena nabídka zboží a veřejných služeb (ubytování, zdravotnictví, dopravní služby apod.). S tím souvisí nárůst poptávky po sociálních službách pro seniory, a to domy s pečovatelskou službou, hospic, a nebo služby domácí péče. U těchto zařízení je nedostatečná kapacita právě v důsledku nárůstu počtu starších lidí.¹⁷

3.3 Sociální služby

Svou sociální politiku si formuluje každá vyspělá společnost. Své základní cíle, směřující k sociální ochraně občanů, realizuje prostřednictvím programů i právních předpisů, podle kterých jsou určeny způsoby prevence, terapie a rehabilitace sociálních problémů občanů. Významnou částí aktivit státu, samosprávy a nestátních subjektů tvoří sociální služby.¹⁸

Sociální služby jsou poskytovány lidem, kteří se dostali do tíživé sociální situace, a to s cílem zlepšit jejich kvalitu života. Každému občanu by měl být umožněn přístup, z hlediska finanční i fyzické dostupnosti, k celé struktuře sociálních služeb. Oblast sociálních služeb je legislativně ukotvena zákonnými normami. Obecně Listinou základních lidských práv a svobod, a konkrétně zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. V úvodním ustanovení jsou definovány hlavní zásady pojetí sociálních služeb:

“Každá osoba má právo na bezplatné poskytování sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace, nebo jejího předcházení. Rozsah a forma pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost osob. Pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a posilovat jejich sociální začleňování. Sociální služby musí být poskytovány v zájmu osob a

¹⁷ Úřad pro publikace Evropské unie, *Zpráva o stárnutí populace za rok 2009*

¹⁸ Matoušek, O. a kol., *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*

*v náležitě kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a základních svobod osob.*¹⁹

Sociální služby a příspěvek na péči jsou poskytovány osobě, která je na území České republiky hlášena k trvalému pobytu, osobě, které byl udělen azyl, občanovi a rodinnému příslušníkovi občana členského státu Evropské unie, cizinci, který je držitelem povolení k dlouhodobému pobytu po dobu delší než tři měsíce.

Vybrané typy sociálních služeb (azylové domy, noclehárny, kontaktní centra, terénní programy) jsou poskytovány také osobám, které legálně pobývají na území České republiky. Každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení.²⁰

3.3.1 Zřizovatel a poskytovatel sociálních služeb

Zřizovateli zařízení poskytujících sociální služby mohou v České republice být obce, kraje, Ministerstvo práce a sociálních věcí a nestátní neziskové organizace. Obce i kraje v rámci své samostatné působnosti mohou zřizovat vlastní organizace bez právní subjektivity anebo příspěvkové organizace s vlastní právní subjektivitou. Po roce 1990 se u nás začaly zakládat nestátní neziskové organizace, kterými jsou buď občanská sdružení, obecně prospěšná společnost nebo církevní právnická osoba. Dále pak jsou nadace, které sociální služby pouze financují, ale neposkytují je.

V České republice je financování sociálních služeb z rozpočtu zřizovatele buď v plné, nebo částečné výši. Nestátním neziskovým organizacím mohou být poskytovány dotace, prostřednictvím krajských úřadů, fondů, samosprávy, zdravotních pojišťoven a Ministerstva prací a sociálních věcí a od soukromých zdrojů. Státní dotace jsou tedy nejdůležitějším zdrojem příjmů, jako druhým důležitým jsou úhrady od klientů. Česká republika v rámci EU může čerpat finanční prostředky z Evropského sociálního fondu.

¹⁹ Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006, o sociálních službách

²⁰ Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, *Sociální služby*

Poskytovatelem sociálních služeb v ČR mohou být právnické a fyzické osoby, právnické osoby zřizované územně-samosprávnými celky a ministerstva a jim zřízené organizační složky státu. V současnosti je ze zákona zavedeno povinné registrování poskytovatelů sociálních služeb, kdy registrujícím orgánem jsou krajské úřady, popř. i MPSV. Ze zákona o poskytování sociálních služeb, za podmínek podle občanského zákoníku, má poskytovatel povinnost uzavřít s klientem písemnou smlouvu.^{21 22}

3.3.2 Skupina pracovníků vykonávající odbornou činnost v sociálních službách

Okruh pracovníků, jenž vykonávají odbornou činnost, vymezuje zákon č. 108/2006Sb., o sociálních službách. Jedná se o sociálního pracovníka. Ten vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy, řeší sociálně právní poradenství, provádí analytickou a metodickou činnost v sociální oblasti. Dále pak zajišťuje odbornou činnost v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, sociální poradenství a sociální rehabilitaci, poskytování krizové pomoci a zkoumá potřeby obyvatel obce a kraje a řídí poskytování služeb. Pracovníkem v sociálních službách je ten, kdo vykonává tyto níže uvedené služby.

Přímá obslužná péče o osoby v ambulantních nebo pobytových zařízeních sociální služby. Spočívají v náviku jednoduchých denních činností, pomoci při oblékání a osobní hygieně, podpoře soběstačnosti, vytváření společenských kontaktů a posilování životní aktivizace.

Základní výchovná nepedagogická činnost, která spočívá v upevňování základních hygienických a společenských návyků, rozvíjení manuální zručnosti, provádění volnočasových aktivit, rozvíjení osobností a jejich zájmů formou hudební, výtvarné a pobytové výchovy a kulturní činnosti.

Pečovatelská činnost v domácnosti osoby se týká osob s fyzickými a psychickými obtížemi, u kterých se vykonává komplexní péče o domácnost, je jim zajištěna sociální

²¹ Čámský,P., Sembdner,J.,Krutilová, D., *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*

²² Matoušek, O. a kol., *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*

pomoc a pomoc při vytváření společenských kontaktů, komplexní pečovatelská činnost a provádění osobní asistence.

Dohled sociálního pracovníka při činnosti základního sociálního poradenství, vzdělávací a aktivizační činnosti, při poskytování pomoci při uplatnění práv a při obstarávání osobních záležitostí.

Dalšími pracovníky zajišťující v sociálních službách odborné činnosti jsou pracovníci zdravotníků, pedagogičtí, poradci rodinní a manželští a odborní pracovníci poskytující přímo sociální služby. Nemůžeme opomenout ani na dobrovolníky, kteří za podmínek stanovených právním předpisem, poskytují sociální služby.

Pro výkon povolání sociálního pracovníka je předpoklad způsobilosti k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní a odborná způsobilost podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.²³

Při práci s klientem je základem sociální práce, osobní přístup, tj. porozumění, obětavost, empatie a odpovědnost. Dá se říci, že práce se seniory je náročnější než jiná zaměstnání, protože v sobě zapojuje více profesí. Práce pečovatele starajícího se o seniory má svá specifika. S těmi se musí pracovník vyrovnat, nemůže vidět jen problémy stáří, ale musí si taky uvědomit pozitivní hodnoty stáří, jako jsou moudrost nebo humor.

Nejvíce stresujícími faktory při práci se seniory je úmrtí klienta, zhoršení jeho zdravotního stavu, vnímání bolesti a utrpení, nezájem rodiny a celková fyzická náročnost práce. Je nutno uvést i konflikty s rodinami klientů, kdy pečovatelé mají málo času na jednotlivé klienty, a tím neodvádějí dobře svoji práci. Také platové podmínky jsou obecně považovány za nedostatečné.

Pokud na pracovníka působí dlouhodobě stres, pociťuje ztrátu energie a radosti ze života, může u něj dojít k tzv. syndromu vyhoření. Ten se projevuje únavou, tělesným a

²³ Hrozenká, M., Dvořáčková, D., *Sociální péče o seniory*

emocionálním vyčerpáním a může vést až k cynickému postoji k vlastní práci a ke klientům. Proto je důležitá jeho prevence, která spočívá v kvalitní přípravě na profesi s výcvikem sociálních dovedností, jasně definované poslání organizace a metod práce, omezení administrativní zátěže spojené s prací s klienty a existence programů osobního rozvoje a podpora dalšího vzdělávání pracovníků.²⁴

3.3.3 Členění sociálních služeb

Podle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách lze členit služby podle různých kritérií. Základním rozdělením jsou služby sociální péče a sociální prevence. Dalším kritériem je dělení na služby poskytované bezúplatně a služby poskytované za úhradu, a dále pak pobytové a ostatní. Důležité je ujasnit si, co to vlastně sociální služby jsou. Jedná se o činnost, která je zabezpečena poskytovateli sociálních služeb. Z toho je zřejmé, že pokud rodinní příslušníci poskytují pomoc a podporu potřebnému člověku, tak se o sociální služby nejedná. Stejně tak nelze mluvit o sociální službě, pokud poskytovatel poskytuje pomoc a není registrován jako poskytovatel sociální služby.

Sociální poradenství je základní formou sociálních služeb, která musí být zajištěna poskytovateli sociálních služeb. Představuje poskytování potřebných informací přispívající k řešení nepříznivých životních situací. Sociální poradenství se dělí na základní a odborné. Matoušek uvádí jako základní poradenství poskytování informací o jednotlivých službách, možnostech a nárocích, které člověku mohou vyřešit nebo zmírnit nepříznivou situaci. Odborné sociální poradenství je zaměřeno na příslušnou skupinu a je svým rozsahem ve srovnání se základním, mnohem širší. Jeho potřeby slouží pro jednotlivé sociální skupiny v občanských manželských a rodinných poradnách atd.

Dalšími službami, které jsou určeny v zákoně, jsou služby sociální péče. Jejich cílem je především zajistit osobám fyzickou a psychickou soběstačnost, a tím je co v nejvyšší míře zapojit do běžného života ve společnosti. Důležitým úkolem těchto služeb je i zajistit důstojné zacházení. Tyto služby jsou poskytovány vždy za úplatu, a to v případě, pokud osoba využívající služby, pobírá příspěvek na péči nebo nikoliv.

²⁴ Hrozenká, M., Dvořáčková, D., *Sociální péče o seniory*

Podle místa poskytování služby sociální péče rozlišujeme na terénní nebo ambulantní a služby pobytové. Jednou ze základních terénních služeb pro osoby se sníženou soběstačností, je osobní asistence. Tato služba je poskytována při činnostech, které osoba sama nezvládne, v přirozeném sociálním prostředí. Jedná se především o pomoc při osobní hygieně a při zajištění stravy nebo při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu.

Podobně je poskytována služba pečovatelská, jako služba terénní nebo ambulantní. Tato služba je poskytována ve vymezeném čase, čímž se liší od osobní asistence. Služba se poskytuje v domácnostech osob nebo v zařízeních sociálních služeb. Do základních činností patří pomoc při zajištění stravy, hygieny a péče o vlastní osobu a pomoc při zajištění chodu domácnosti. Pečovatelská služba je taktéž zpoplatněna stejně jako osobní asistence, a to jako hodinová sazba či sazba za jednotlivé úkony. Je zřizována většinou obcemi, výjimečně nestátními neziskovými organizacemi. Součástí služeb je i dovážka obědů a pomoc při obstarávání domácnosti. Jak Matoušek dále uvádí:

*„Obecným problémem naší pečovatelské služby je zaměření pouze na jednotlivé jednoduché úkony, přičemž chybí snaha o komplexní hodnocení klientovy situace a plánování péče“.*²⁵

Je třeba si uvědomit, že pomoc potřebují i osoby, pečující v domácím prostředí o osoby, které si samy nezajistí základní potřeby, a to z důvodu věku nebo vzhledem ke svému zdravotnímu stavu. Většinou to jsou rodinní příslušníci, kteří jsou neustálou péčí vysíleni nejen fyzicky, ale i psychicky. Proto je třeba těmto osobám umožnit nezbytný odpočinek službou odlehčovací. Ta se poskytuje jako služba ambulantní, terénní nebo pobytová. Základní činností odlehčovacích služeb je pomoc při zvládnání běžných potřeb o vlastní osobu, v případě pobytové služby se nabízí ubytování. Dále pak jde o sociální terapeutické činnosti a zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.

²⁵ Matoušek, O. a kol. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*, str. 91

V zařízeních sociálních služeb jsou poskytovány pobytové služby, v tzv. Domovech pro seniory. Seniorům se sníženou soběstačností, s ohledem zejména na věk nebo zdravotní stav a vyžadující pravidelnou pomoc druhé fyzické osoby, jsou poskytovány pobytové služby v domovech pro seniory. Mezi jejich hlavní činnosti patří poskytování ubytování, stravy, pomoc při osobní hygieně a při zvládnutí denní péče o vlastní osobu. Dále sociálně terapeutické a aktivizační činnosti a zprostředkování kontaktu se společenským prostředím. Také tato služba je poskytována za úhradu. Osobám, s některým typem demence nebo sníženou soběstačností z důvodu onemocnění, jsou pobytové služby poskytovány v domovech se zvláštním režimem. V těchto zařízeních je režim přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob. Stejně tak lze tyto služby poskytovat v týdenních stacionářích, kdy provoz je zajišťován většinou v pracovní dny. Obdobou jsou ambulantní služby se shodným obsahem činností, a konkrétně jde o denní stacionáře či centra denních služeb. Pokud je senior sám doma, může pro pocit jistoty a i v případě zdravotní indispozice využít tzv. tísňové péče. Průvodcovské a předčitatelské služby jsou poskytovány jako terénní nebo ambulantní služby. Napomáhají, již zmíněným osobám, vyřídit si osobně vlastní záležitosti, v oblasti Služby sociální prevence napomáhají osobám, které jsou ohroženy sociálním vyloučením (např. pro krizovou sociální situaci) nebo vedou způsob života, který vede ke konfliktu se společností. Cíl služeb vede k napomáhání výše uvedeným osobám, aby překonaly nepříznivou sociální situaci, a chránily společnost před vznikem a šířením nežádoucích jevů.

Sociální služby jsou poskytovány i ve zdravotnických zařízeních a to formou tzv. sociálních lůžek. Služba je poskytována převážně seniorům, kteří byli v předchozím období hospitalizováni na lůžkových odděleních nemocnic a nemohou díky své nepříznivé situaci, vrátit se do domácího prostředí. Cílem těchto služeb je podpora stávajících dovedností v péči o sebe sama, zachování jejich přirozených kontaktů a nabízení pomoci při překonání či vyřešení nepříznivé životní situace. Sociální služba je poskytována na základě uzavřené smlouvy s klientem a to na dobu určitou. Pokud je klientovi přiznán příspěvek na péči, je zcela využíván, v souladu se zákonem, poskytovatelem k zajištění sociální péče.²⁶

²⁶ Matoušek, O. a kol., *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*

3.3.4 Příspěvek na péči

Příspěvek na péči je jedním z nejvýznamnějších zdrojů, a to společně se samotnými úhradami od klientů pro sociální zařízení pro seniory. Je poskytnutý osobě potřebující pomoc od jiné fyzické osoby. Závislost na pomoci se stanovuje ve čtyřech stupních: lehká závislost, středně těžká závislost, těžká závislost a úplná závislost. Míra závislosti se určuje od počtu úkonů, které osoba zvládne bez pomoci. Těmito úkony jsou: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity, a péče o domácnost. Výše příspěvku se určuje podle stupně závislosti a podle věku. Výše příspěvku pro jednotlivé stupně závislosti jsou popsány v tabulce 1.

Tabulka 1 Výše příspěvku

Stupeň příspěvku na péči	Osoba do 18-ti let věku	Osoba starší 18-ti let věku
I.	3 300	880
II.	6 600	4 400
III.	9 900	8 800
IV.	13 200	13 200
+Případné navýšení	2 000	2 000

Zdroj: Vlastní zpracování

Žadatel o příspěvek musí podat písemně žádost a podrobí se zdravotní prohlídce a sociálnímu šetření. Poté co je o příspěvek zažádáno, je vyplácen pracovištěm Úřadem práce České republiky. Efektivnost využívání příspěvku kontroluje Obecní úřad obce s rozšířenou působností, který může vyplácení příspěvku zastavit nebo zrušit.²⁷

3.3.5 Komunitní plánování

Zavedené metody tzv. komunitního plánování bylo v oblasti sociální významným krokem. Komunitní plánování je postup, kterým se zjišťují potřeby občanů v daném

²⁷ Hrozenká, M., Dvořáčková, D., *Sociální péče o seniory*

regionu. Ty pak slouží jako podklad pro vytvoření potřebné sítě sociálních služeb. Jde o týmovou práci, přičemž subjekty jsou zadavatelé, poskytovatelé, uživatelé sociálních služeb a také veřejnost. Povinností obce dle zákona č.108/2006Sb., o sociálních službách, je zjišťovat potřeby sociálních služeb ve svém územním obvodu a zajišťovat dostupné informace. Při plánování je nutná spolupráce s dalšími obcemi a s kraji a taktéž s poskytovateli sociálních služeb při pomoci potřebným osobám.

*„Komunitní plánování je postup, který má zmapovat místní potřeby sociálních služeb a porovnat je s místními zdroji, což jsou v první řadě existující organizace, jež služby poskytují. Zdrojem však jsou i veřejné peníze, které se na služby vynakládají, případně by mohly být vynaloženy v budoucnu“.*²⁸

Důležité zůstává, aby starší občané byli pravidelně informováni a srozumitelnou formou o síti sociálních a zdravotních služeb. Pokud by se jim jejich zdravotní stav změnil a nebyli by schopni se sami o sebe postarat, aby si mohli vybrat z nabízených poskytovaných služeb tu, která by jim nejvíce vyhovovala. Sociální pracovník by měl být klíčovým pracovníkem doprovázející staršího člověka při jeho hledání a rozhodování.²⁹

²⁸ Matoušek, O. a kol., *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*, str.113

²⁹ Matoušek, O. a kol., *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*

4 Praktická část

4.1 Vymezení území

Řešeným územím je okres Klatovy, který leží v Plzeňském kraji a patří mezi příhraniční okresy České republiky. Společné hranice má se čtyřmi okresy. Na severu hraničí s okresem Plzeň – jih a na západě s okresem Domažlice, které rovněž patří do Plzeňského kraje. Na východě sousedí s Jihočeským krajem a to s okresy Strakonice a Prachatice. Jih okresu tvoří státní hranice se SRN o délce asi 70 km.

Z hlediska normalizované klasifikace územních celků NUTS, spadá okres Klatovy do NUTS 3 – Plzeňský kraj, který spolu s Jihočeským krajem formuje oblast NUTS 2, která vznikla za účelem statistických a analytických potřeb a i pro potřeby Evropské unie. Rozlohou 1945,5 km je největším okresem kraje a počtem obyvatel je okres Klatovy druhým největším okresem v Plzeňském kraji. Žije zde 86 452 obyvatel, což je 15% z celkového počtu obyvatel kraje. Průměrný věk populace okresu je 43,2 let, z toho průměrný věk mužů byl 41,9 let a žen 44,5 let. Z hlediska věkové struktury patří okres i kraj k územím se starším obyvatelstvem v České republice. Vysoký podíl staršího obyvatelstva je patrný též z indexu stárí, kdy nejvyšších hodnot v kraji dosáhl právě okres Klatovy (138,1). Demografický vývoj se v průběhu pěti let projevil především poklesem počtu obyvatel v produktivním věku (15-64let) a růstem počtu obyvatel ve věku 65 let a více.

Tabulka 2 Bilance počtu obyvatel v okrese Klatovy k 31.12.2016

	Stav	Živě	Zemřelí	Přistě-	Vystě-	Přírůstek(úbytek)			Střední	Stav	
	1.1.2016	narození		hovaří	hovaří	přirozený	migrační	celkový	stav	1.7.2016	31.12.2016
Okres Klatovy	86617	840	962	1104	1147	-122	-43	-165	86543	86452	

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Na poklesu počtu obyvatel se podílela nízká porodnost nepostačující pokrýt přirozenou měnu obyvatelstva. Dalším faktorem snižujícím počet obyvatel se stalo migrační saldo. Důsledkem nedostatku pracovních příležitostí převažoval počet

vystěhovalých nad přistěhovalými. Až rok 2015 vykazuje, že se více lidí do okresu přistěhovalo, než vystěhovalo.

Klatovský okres je tvořen třemi správními obvody, ORP Horažďovice, Klatovy a Sušice, a zároveň zahrnuje šest správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (POÚ): Horažďovice (ORP Horažďovice), Klatovy, Nýrsko a Plánice (ORP Klatovy), Sušice a Kašperské Hory (ORP Sušice). Do okresu Klatovy patří 94 obcí, což představuje 18,8% z celkového počtu obcí v kraji. V okrese je 15 měst, ve kterých žije 67% obyvatel okresu. Největším městem je město Klatovy s 22 378 obyvateli, což představuje 25,9% z celkového počtu obyvatel okresu. Na území okresu jsou lokalizovány 4 obce se statutem městys, a to jsou obce Čachrov, Dešenice, Chudenice a Kolinec.

Hodnota hustoty zalidnění Klatovského okresu je velmi nízká, činila 44,5 obyvk./km², což je hluboko pod krajským průměrem (75,6) a současně představuje i jednu z nejnižších úrovní hustoty zalidnění našeho státu. Klatovský okres má charakter venkovského prostoru a to zejména z důvodu rozdrobené sídelní struktury a množství malých obcí. V rámci kraje se vymezení venkovského prostoru týká téměř tři čtvrtin rozlohy kraje. Řídce zalidněná území charakterizuje převažující zemědělská funkce, nedostatečně vyvinutá sociální a technická infrastruktura a omezená dopravní obslužnost.

4.1.1 Poskytovatelé sociálních služeb pro seniory v okrese po roce 1918 až do současnosti

Po roce 1918 probíhala péče o seniory na území okresu Klatovy, a v podstatě na celém území státu, v několika rovinách. Tou nejdůležitější a nejrozšířenější byla nepochybně péče, která byla poskytována rodinnými příslušníky. Buď šlo pouze o ústní domluvu, ale ve většině případů docházelo k uzavírání smluv, ve kterých se předával rodinný majetek spolu s definicí toho, jakou péči si ve stáří přejí poskytovat. Pokud toto primární zaopatření člena rodiny selhalo, bylo nutno hledat další zdroje zaopatření, a to v podobě podpory různých spolků, fondů a nadací. Cílem spolků byla hlavně charitativní činnost, ať už šlo o podporu v nemoci nebo poskytování podpor vdovám a sirotkům, či vypravování pohřbů. Nadace pak nesly název daného mecenáše, který věnoval nebo odkázal obci svůj majetek na charitativní účely. Až na posledním místě byla zaopatření

poskytována domovskou obcí. Obce, prostřednictvím chudinského odboru města, poskytovaly péči pouze „svým“ občanům. Tato péče byla hrazena z obecních rozpočtů.³⁰

4.1.2 Specifikace sociálních služeb ve vymezeném území

Jak již bylo zmíněno, klatovský okres je tvořen třemi správními obvody, a to Horažďovice, Klatovy a Sušice.

ORP Horažďovice

V tomto regionu působí pouze Oblastní charita Horažďovice, která je zaměřena na Charitní ošetřovatelské služby, Charitní pečovatelské služby a Občanskou poradnu při Oblastní charitě Horažďovice. Senioři se můžou pravidelně setkávat v Klubu seniorů, a ve Svazu zdravotně postižených Šumava (Klub Horažďovice). Domov pro seniory v současnosti městu a blízkému okolí chybí, proto musí senioři vyhledávat tyto domovy v jiných okresech, jako např. Domov pro seniory v obci Žinkovy či v obci Blovice v okrese Plzeň-jih, nebo dokonce v rámci Jihočeského kraje, Domov pro seniory v obci Stachy-Kůsov. V září 2019 by měl stát v obci Horažďovice i Domov pro seniory, za zhruba 200 miliónů korun.³¹

Zdravotní péči ve městě poskytuje Nemocnice následné péče LDN Horažďovice,s.r.o., která se v současnosti soustřeďuje výhradně na lůžkovou péči následnou, převážně rehabilitační a ošetřovatelskou, ale také na sociální. Nabízí celkem 140 lůžek, z toho 25 lůžek slouží jako sociální.

ORP Sušice

Sociální služby na území Sušicka jsou zajišťovány převážně Městským úřadem sociálních služeb Sušice a Oblastní charitou Sušice. Jedná se o služby jak pobytové, tak terénní i ambulantní. Přehled nabízených služeb **Příloha 1**. Pro pravidelná setkávání seniorů ze Sušice a přilehlých obcí je místem Klub seniorů a Volnočasové centrum v domě

³⁰ Státní oblastní archiv Plzeň, *Pamětní kniha královského města Klatovy 1905-1956*

³¹ Klatovský deník, *článek*

s pečovatelskou službou. Pro vzdělávání seniorů působí ve městě již od roku 2009 Virtuální univerzita třetího věku organizovaná Provozně ekonomickou fakultou České zemědělské univerzity v Praze. Ve městě působí také Svaz zdravotně postižených Šumava (Klub Sušice). Zdravotní péče je poskytována v nemocnici Sušice (poskytovatel NEMOS SOKOLOV s.r.o.), kde se nachází 6 sociálních lůžek (3 pro muže a 3 pro ženy), která z nedostatku personálu již půl roku své služby neposkytují.

Domov pro seniory v Sušici vznikl v roce 1955. Tehdejší Domov důchodců sídlil v zámku Kněžice, kdy se o seniory staraly řádové sestry. V roce 2002 byl Domov důchodců přestěhován do Sušice, do nově upravené budovy Okresního úřadu. Od 1.1.2011 došlo ke sloučení Domova důchodců s Domem- penzion pro důchodce. Nynější kapacita je 94 lůžek.

ORP Klatovy

Obdobně jako ve městě Sušice, tak i v Klatovech poskytuje sociální služby pro seniory hlavně Městský ústav sociálních služeb a Oblastní charita. V regionu se nachází tři Domovy pro seniory a dva Domovy pro osoby se zdravotním postižením, kdy „Domov“ v Bystřici nad Úhlavou poskytuje služby osobám jen do 64 let věku. Přehled jednotlivých služeb **Příloha 2.**

Pobytová sociální služba v Domově pro seniory Újezdec je poskytována v objektu, který se nachází asi 5 km od Klatov, v katastru obce Mochtín, v Újezdci. Hlavní budova dnešního domova, původní zámeček, prošla zajímavou historií. Tento objekt mělo ve vlastnictví mnoho soukromých majitelů. V roce 1922 byl tento objekt prodán Revizní radě hornické v Plzni, která zde zřídila hornickou zotavovnu. Ta byla využita svému účelu až do protektorátu. V období druhé světové války sloužilo zařízení pro válečné účely. Po válce byla budova spravována statkem Veselí pro zemědělské učiliště až do roku 1955. Tentýž rok v září převzal zámeček Odbor sociálních věcí a zdravotnictví ONV Klatovy, který zde zřídil Domov důchodců. Domov pro seniory slouží k tomuto účelu dodnes. Během roku 2001 prošel celý objekt rozsáhlou přestavbou a dostavbou, čímž došlo ke zlepšení podmínek života obyvatel. V současnosti je poskytovatelem sociálních služeb MěÚSS

Klatovy, příspěvková organizace. Tyto služby jsou určeny seniorům nad 60 let, kteří mají, z důvodu věku a zdravotního stavu, sníženou soběstačnost, vyžadují pomoc jiné fyzické osoby, a kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci. Seniorům, kromě ubytování, stravování a péče, nabízí i dovoz do Klatov, společenské akce a výlety, lékařskou službu a bohoslužby v budově. Domov, s kapacitou 79 lůžek poskytuje služby, především občanům města Klatovy a spádových obcí, za úhradu dle vnitřních pravidel Domova.

Domov pro seniory Klatovy, dříve Domov důchodců v Pavlíkově ulici, který byl známý jako Dalkovský dům, působil od roku 1951. Do té doby prošel zajímavou historií. V letech 1859 – 1914 byl dům využíván jako městská nemocnice. V době první světové války sloužil jako vojenský lazaret a po válce zde byl vybudován chorobinec. V průběhu let prošel objekt různými opravami a změnami majitelů až do roku 1951. Z důvodu havarijního stavu budovy, se v roce 1998 odstěhovalo tehdejších 28 obyvatel do zrekonstruovaných dvou pater stávajícího Domova- penzionu pro důchodce. Během několika let se rekonstruovaly další prostory panelového domu a postupně se rozšiřovala kapacita Domova. V dnešní době je k dispozici kapacita 126 lůžek ve třech podlažích panelového domu.

Domov pokojného stáří Naší Paní je nejmladší pobytovou institucí pro seniory působící v Klatovech. V minulosti zde byla klášterní škola, ale v padesátých letech minulého století se objekt stal majetkem města, které zde provozovalo mateřskou školu. Po stavebních úpravách, svoji činnost domov zahájil k 1.2.2005. Objekt, který patří do majetku Kongregace školských sester, byl na dobu padesáti let propůjčen Oblastní charitě v Klatovech s tím, že se zde vybuduje sociálně potřebné zařízení. Domov se 27 místy slouží pro seniory starších 60-ti let, kteří potřebují komplexní péči, jak po stránce fyzické a psychické, tak po stránce duchovní, která jim nemůže být zajištěna v domácím prostředí. Snahou je zabránit odtržení uživatelů od společenského života, zajistit jim pomoc při uplatnění práv při obstarávání osobních záležitostí a udržení vztahů s rodinou a přáteli.

Seniorům, kteří nutně potřebují v obcích sousedskou výpomoc, zajišťuje Oblastní spolek Červený kříž Klatovy. Tři obce, Červené Poříčí, Švihov a Měčín, poskytují službu tzv. DPS. Jedná se o Domy s pečovatelskou službou, kdy je pečovatelská služba

poskytovaná pouze obyvatelům těchto domů. V září letošního roku by měl být otevřen Dům s pečovatelskou službou o kapacitě 28 bytů, v Nýrsku. Římskokatolická církev Plánice (Farní klub seniorů Plánice) nabízí na faře pro seniory posezení při kávě a harmonice, výlety a přednášky. Taktéž v Klatovech působí Svaz zdravotně postižených Šumava (Klub Klatovy). Od roku 2008 organizuje obecně prospěšná společnost Úhlava ve spolupráci s Provozně ekonomickou fakultou ČZU v Praze kurzy Virtuální univerzity třetího věku. Díky moderním informačním technologiím založených na internetu, dovoluje seniory vzdělávat se i mimo univerzitní města.

Zdravotní péči poskytuje Klatovská nemocnice,a.s., která je druhým největším zařízením Plzeňského kraje. V rámci Oddělení následné péče je poskytnuta sociální služba v podobě sociálních lůžek, s kapacitou 9 lůžek.

4.2 Vývoj populace

Proces stárnutí populace je ovlivněn různými demografickými ukazateli, stejně tak jako věková struktura každé společnosti, a to zejména porodností, úmrtností a migrací.

4.2.1 Porodnost

Porodnost je jev považující se za základní složku demografické reprodukce a řadí se současně do ukazatelů sociálního rozvoje. Základním ukazatelem porodnosti je hrubá míra porodnosti. Ta uvádí poměr počtu živě narozených dětí ke střednímu stavu obyvatelstva na 1 000 obyvatel a vyjadřuje se v promilích.

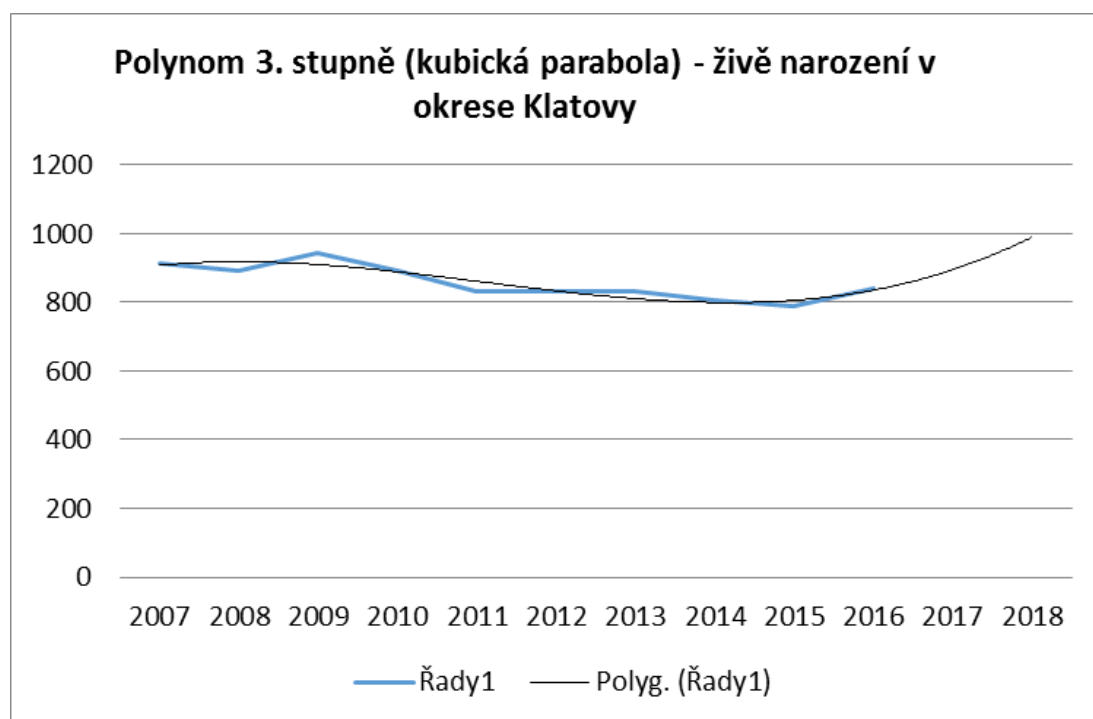
Tabulka 3 Hrubá míra porodnosti v okrese Klatovy a v Plzeňském kraji v letech 2007-2016 (v ‰)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Okres Klatovy	10,36	10,07	10,63	10,08	9,46	9,50	9,51	9,26	9,12	9,70
Kraj Plzeňský	10,94	11,27	11,22	10,91	9,74	10,08	9,61	9,88	10,18	10,28

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Z uvedené tabulky lze vyčíst, že se nejvíce dětí v klatovském okrese narodilo v roce 2009, kdy hodnota hrubé míry porodnosti dosahovala 10,63‰. V rámci Plzeňského kraje byla největší porodnost v roce 2008 s hrubou mírou porodností 11,27‰. Naproti tomu v roce 2015 byla v okrese Klatovy nejmenší porodnost a v rámci Plzeňského kraje tomu bylo v roce 2013.

Graf 2 Vývoj živě narozených v okrese KT 2007-2016

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ, data **Příloha 3**

Z grafu je možné vidět, že do roku 2008 průběh porodnosti mírně klesl, poté mírně stoupl do roku 2009 a opět klesl do roku 2011. Od roku 2012 do roku 2014 měl stejný charakter, kdy od roku 2015 pozvolna roste, je tedy možné, že dojde ke zvýšení živě narozených i v následujících letech.

Tabulka 4 Vývoj živě narozených – Funkce trendu, regresivní rovnice, index determinance, index korelace

trend	Regresní rovnice	I	I ² (%)
lineární	$y=13,636x+932,000$	0,673	45,3
parabolický	$y=1,208x^2-26,928x+958,583$	0,707	50
Polynom 3.stupně	$y=1,007x^3-15,410x^2+49,719x+872,167$	0,845	71,4

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Nejlépe je vývoj živě narozených vyjádřen funkcí polynomem 3.stupně. Hodnota indexu korelace je 0,845. Tento index popisuje polynomický trend 3.stupně oscilace živě narozených z 71,4%. Regresní rovnice byly vypočteny pomocí programu MS Excel pro pravděpodobný vývoj živě narozených pro rok 2017 a 2018. Tyto hodnoty jsou uvedeny v tabulce č. 5

Tabulka 5 Odhad počtu živě narozených

rok	Odhad počtu živě narozených
2017	894,783
2018	989,851

Zdroj: Vlastní zpracování

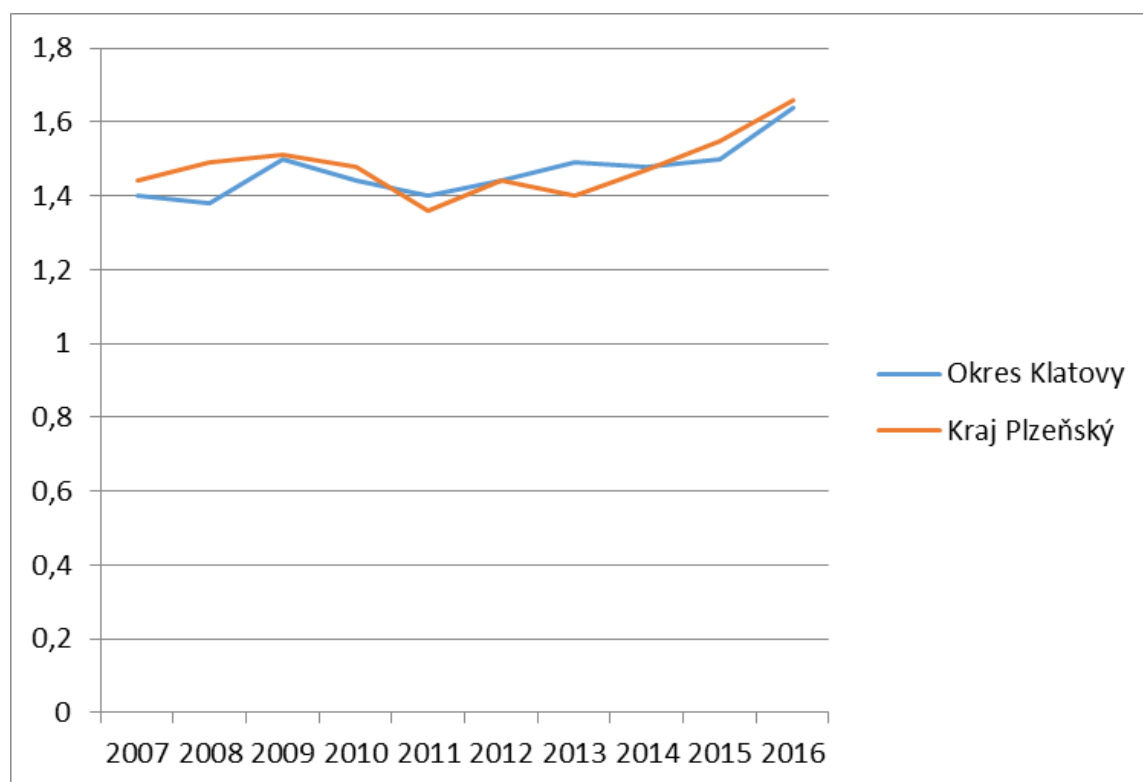
V roce 2017 a 2018 by mělo dojít k navýšení počtu živě narozených. S odhadem lze souhlasit, od roku 2015 dochází k postupnému navyšování počtu živě narozených.

4.2.2 Úhrnná plodnost

Dalším ukazatelem v rámci porodnosti patří úhrnná plodnost. Udává počet dětí, které by se měly narodit ženě v reprodukčním období, tj. věk v rozmezí 15 – 49 let. Úhrnná plodnost v okrese Klatovy, včetně úhrnné plodnosti Plzeňského kraje, je uvedena v grafu č. 3. Na grafu lze vidět, že se znázorněné křivky vzájemně prolínají. Hodnoty se liší v jednotlivém roce jen o pár desetín či setin, tudíž v rámci klatovského okresu vykazovala po celé sledované období podobné vývojové tendence, jako byl stav v Plzeňském kraji.

Během deseti let sledovaného období, byla nejnižší hodnota zaznamenána s hodnotou 1,38 v roce 2008 v rámci okresu a v rámci kraje, 1,36 dítěte, tomu bylo v roce 2011. Nejvyšší hodnoty bylo dosaženo v roce 2016 v okresu Klatovy, a to 1,64 dítěte na jednu ženu v reprodukčním období a v témže roce i v Plzeňském kraji, a to s hodnotou 1,66 dítěte. Z grafu je zřejmé, že za poslední dva roky došlo k postupnému zvyšování hodnot. Kdyby nadále tento trend pokračoval i v následujících letech, tak by příznivě ovlivnil změnu věkových struktur obyvatelstva.

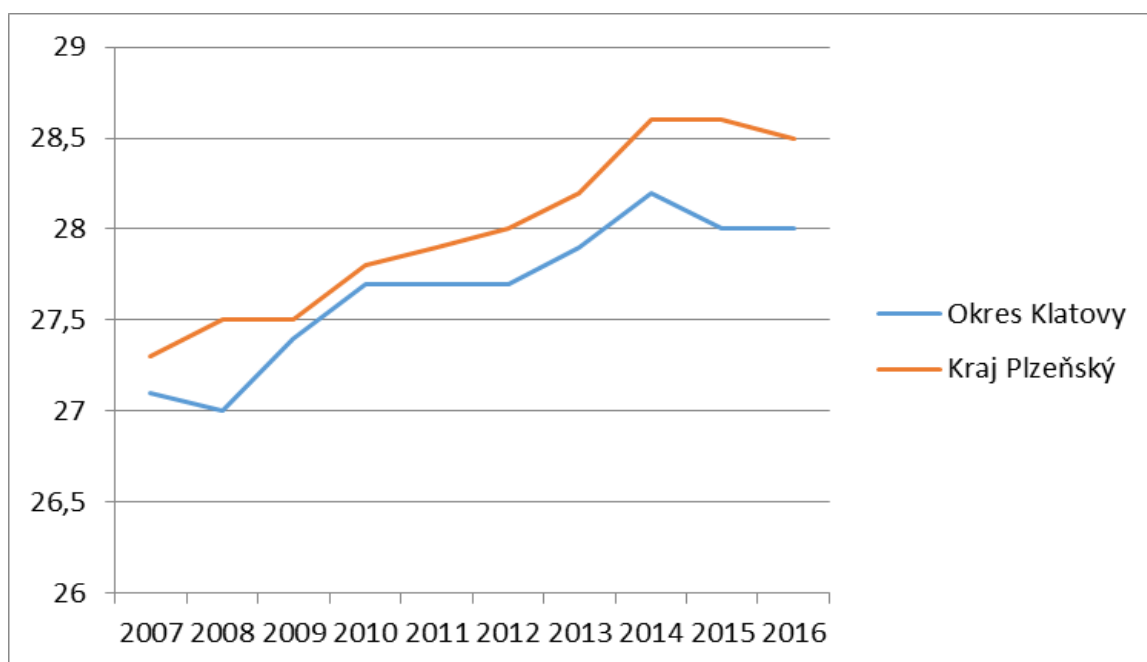
Graf 3 Úhrnná plodnost v okresu Klatovy a v kraji Plzeňském v letech 2007 – 2016

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ, data **Příloha 4**

Vývojem společnosti dochází v posledních letech ke zvýšení průměrného věku matky při narození prvního dítěte. Jedním z faktorů je prodlužující se délka studií mladých lidí. Oproti minulosti ženy ve větší míře dosahují terciárního vzdělání a usilují v prvním zaměstnání o získání výhodnější pracovní pozice. Proto je častěji upřednostňované ukončení studia a pracovní kariéra, před mateřstvím. Dalším faktorem je i situace finanční, kdy získat dobrý plat by jim umožnil dostat hypotéku k pořízení vlastního bydlení. V neposlední řadě, a stále častěji, přibývá párů, které mají problémy s úspěšným otěhotněním.

Graf 4 Průměrný věk matky při narození prvního dítěte v okrese Klatovy a v kraji Plzeňském v letech 2007 - 2016

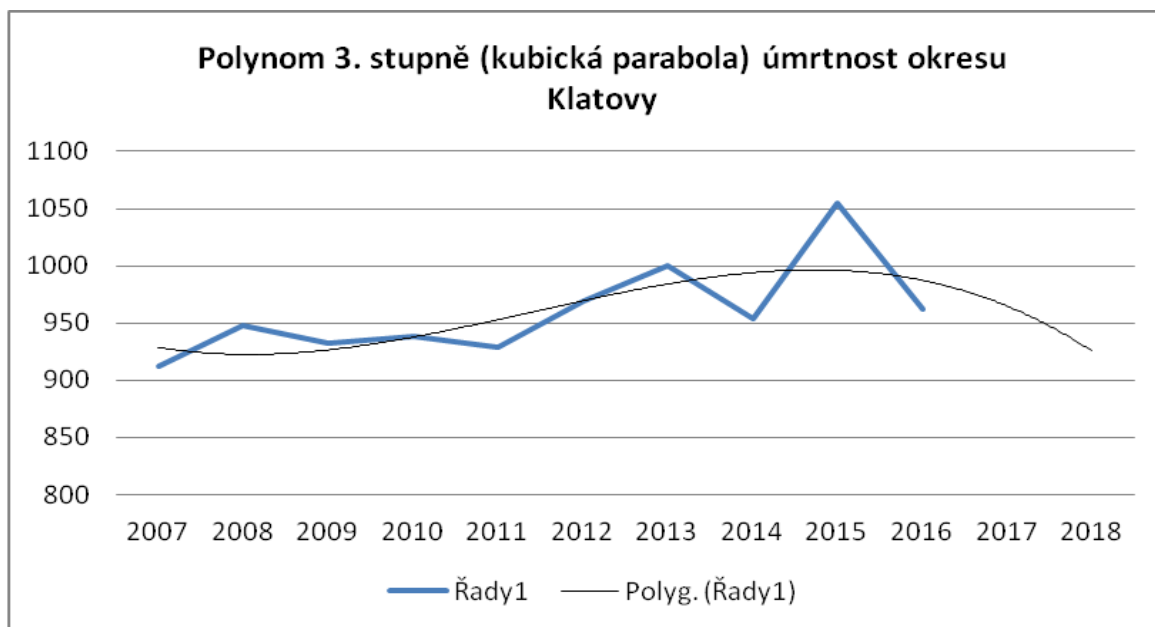
Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ, data **Příloha 5**

Na grafu č. 4 lze spatřit porovnání průměrného věku matky při narození prvního dítěte v okrese Klatovy a v Plzeňském kraji. V roce 2007 byl průměrný věk přibližně 27 let a v roce 2016 činil 28 let. V klatovském okrese je průměrný věk matky srovnatelný s krajem Plzeňským. V obou případech má relativně rostoucí charakter.

4.2.3 Úmrtnost

Dalším základním ukazatelem demografické reprodukce je úmrtnost.

Graf 5 Úmrtnost okres Klatovy v letech 2007-2016

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ, data **Příloha 6**

Z grafu lze vyčíst, že křivka během období let 2007 – 2016 má kolísavý charakter. Největší úmrtnosti bylo dosaženo v roce 2015 s počtem zemřelých 1 055 v okrese Klatovy. Oproti tomu nejmenší úmrtnost byla v roce 2007 v klatovském okrese s počtem 912 zemřelých.

Tabulka 6 Úmrtnost okr. Klatovy - funkce trendu, regresivní rovnice, index determinance, index korelace

trend	Regresní rovnice	I	I ² (%)
lineární	$y=9,303x+908,733$	0,463	21,4
parabolický	$y=-0,159x^2+11,053x+905,233$	0,464	21,5
polynom3.stupně	$y=-0,499x^3+8,078x^2-26,938x+948,067$	0,514	26,4

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Nejlépe trend vývoje úmrtnosti popisuje funkce polynom 3.stupně. Hodnota indexu korelace je 0,514. Index korelace popisuje polynomický trend 3.stupně oscilace vývoje počtu úmrtnosti z 26,4%.

Tabulka 7 Odhad počtu úmrtnosti za rok 2017-2018

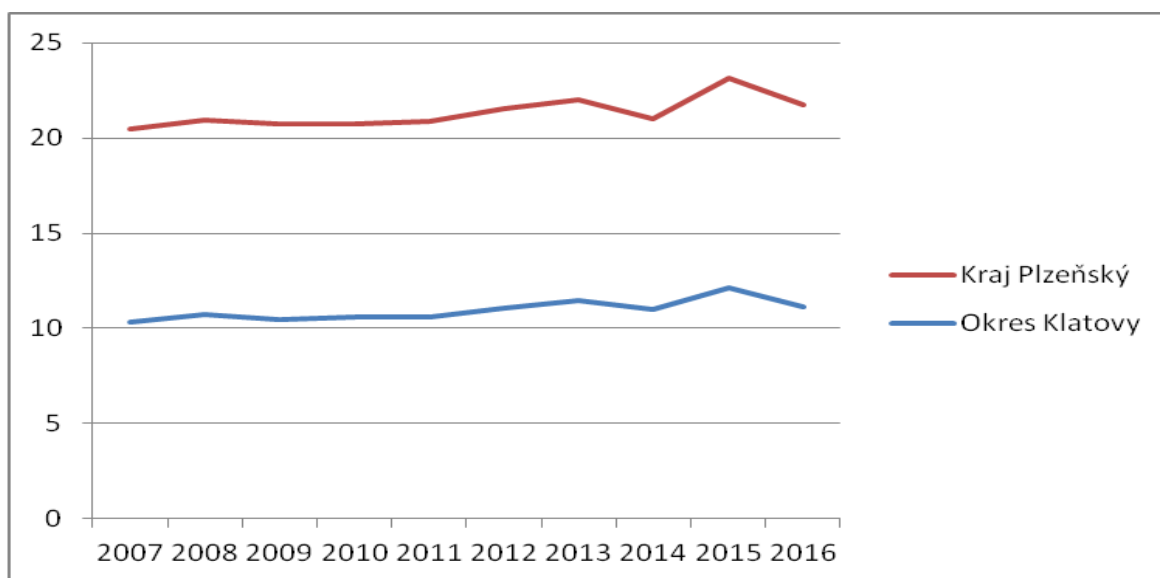
rok	Odhad počtu úmrtnosti
2017	965,018
2018	925,771

Zdroj: Vlastní zpracování

Z této tabulky vyplývá, že bude pokračovat úbytek zemřelých v okrese Klatovy. V roce 2017 by mělo zemřít 965 osob.

K vyjádření úmrtnosti se používá řada ukazatelů, z nichž nejjednodušším ukazatelem je hrubá míra úmrtnosti.

Graf 6 Hrubá míra úmrtnosti v okrese Klatovy a v kraji Plzeňském v letech 2007 – 2016 (%)

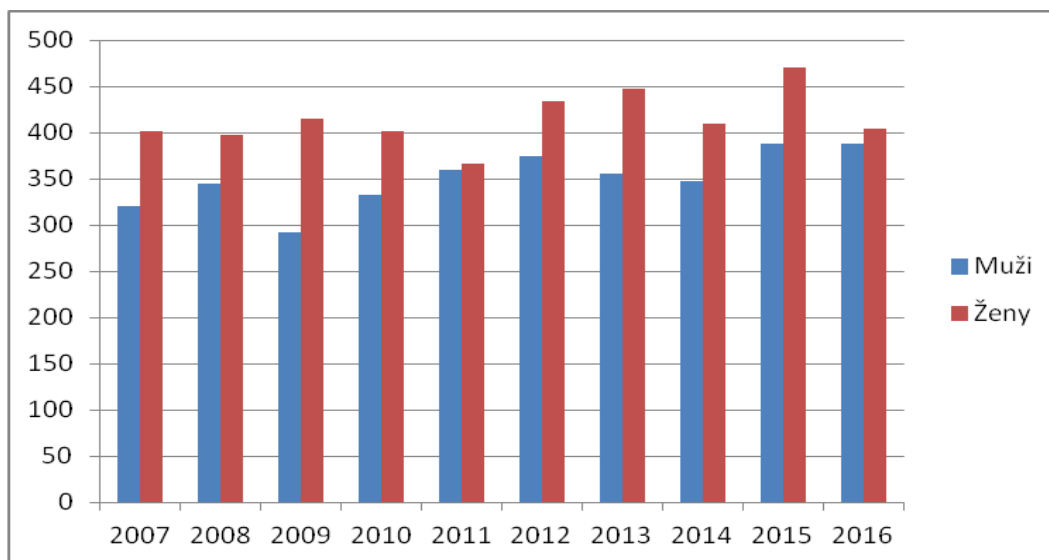
Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ, data **Příloha 7**

Provedená komparace jednotlivých hrubých měr úmrtnosti okresu Klatovy a kraje Plzeňského ukázala, že v počtu zemřelých na 1000 obyvatel, okres Klatovy převyšuje průměr Plzeňského kraje. V roce 2015, kdy v klatovském okrese dosahovala hrubá míra úmrtnosti nejvyšší hodnoty, a to 12,16‰, což bylo o 1,21‰ více, než v kraji Plzeňském.

K úmrtnosti nedochází pouze v důsledku stáří, ale i řadou dalších faktorů. Jedním z důležitých jsou faktory genetické, dále lze sem zařadit ekologické faktory jako životní prostředí, a faktory socioekonomické. Ty v dnešní době představují velmi významný prvek, který ovlivňuje úmrtnost a i zdravotní stav člověka. Jistě důležitým faktorem je realizace různých preventivních programů nebo individuálně posílení péče o své zdraví. Nejčastější příčinou úmrtí u obou porovnávaných oblastí jsou nemoci oběhové soustavy (ischemické srdeční choroby, infarkt myokardu a cévní onemocnění) a nádorová onemocnění.

Vývoj úmrtí v rámci věkové skupiny obyvatel 65+ v okrese Klatovy, uvádí graf 7. Po celou dobu sledovaného období dochází k většímu úmrtí u žen než u mužů. Důvodem je celkově větší množství žen v porovnání s muži v dané věkové kategorii. V rámci sledovaného období je počet úmrtí u mužů pod hranicí 400 osob.

Graf 7 Vývoj zemřelých 65+ v okrese Klatovy v letech 2007 – 2016

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ, data **Příloha 8**

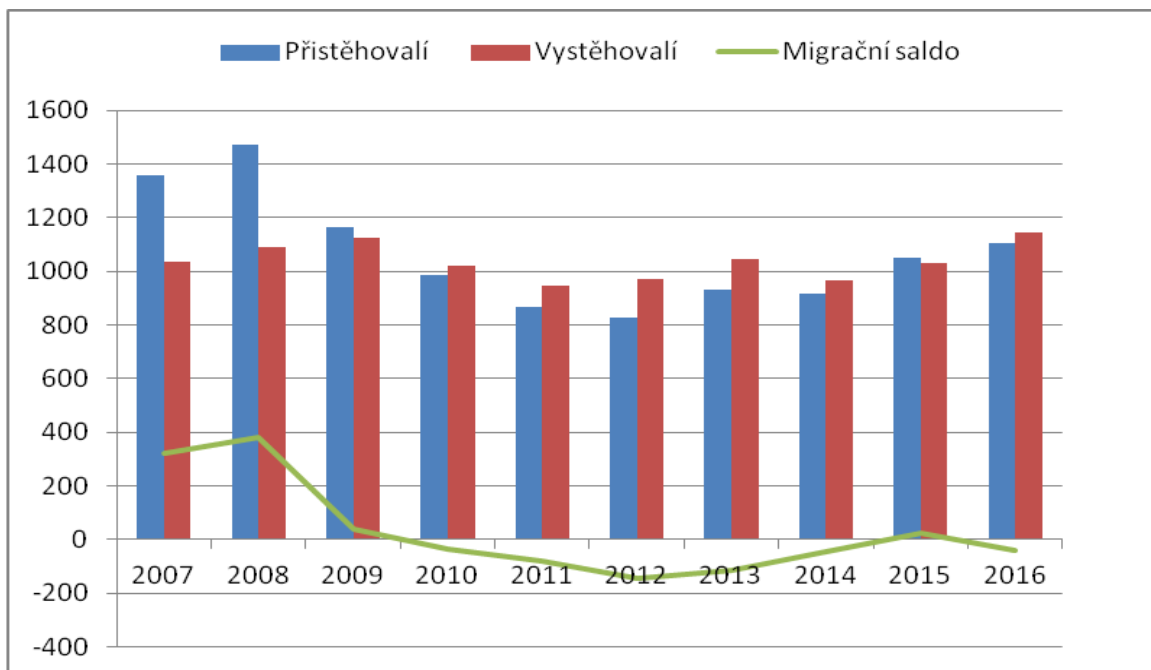
Rok 2015 se stává zlomový, kdy za celých deset let nastala největší úmrtnost žen, s počtem 471. Jako důvodem by mohla být větší kumulace žen ve věku 80+. Daným vývojem se potvrzuje proces demografického stárnutí obyvatel. Obě sledované kategorie vykazují charakter sinusoidy. Největší úmrtnost mužů v letech 2007-2016, byla hodnota 388, zaznamenána v roce 2015 a 2016.

4.2.4 Migrace

Migrace je posledním demografickým ukazatelem, kterým se zabývá praktická část diplomové práce. Lze ji chápat jako pohyb obyvatelstva, a to za účelem změny trvalého pobytu. Je to tedy počet přistěhovalých a vystěhovalých v rámci regionu. Za posledních pár let je migrace důležitým faktorem ve vývoji a složení obyvatelstva.

Graf znázorňuje vývoj migrace v okrese Klatovy v rámci sledovaného období 2007 – 2016. Jak lze z grafu č. 8 pozorovat, první tři roky sledovaného období, převažuje počet přistěhovalých nad vystěhovalými. Největší počet přistěhovalých vykazuje rok 2008, kdy se do okresu Klatovy přistěhovalo 1472 osob. Od roku 2010 do roku 2014 klesá počet přistěhovalých, kdy tento počet nedosahuje 1000 osob. Rok 2015 spolu s rokem 2016 opět vykazuje nárůst přistěhovalých nad 1000 osob.

Graf 8 Migrace v okrese Klatovy v letech 2007 – 2016

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ, data **Příloha 9**

Vývoj počtu vystěhovalých osob z okresu má podobnou tendenci jako je vývoj u přistěhovalých. Nejvíce vystěhovalých po celou dobu sledovaného období je v klatovském okrese ve věku 25 – 29 let. Nejčastějším důvodem odchodu bývá pracovní uplatnění ve větším městě (Plzeň) či v zahraničí (SRN).

Během sledovaného období docházelo jak k migračnímu zisku, tak i ke ztrátě, která převažovala. To znamená, že počet vystěhovalých převyšoval počet přistěhovalých. Oproti tomu kraj Plzeňský vykazoval příznivější situaci. Kromě roku 2010, kdy hodnota migračního salda dosahovala záporných hodnot, a to – 245 osob, počet přistěhovalých osob převyšoval počet osob vystěhovalých. Migrační saldo a přirozený přírůstek společně patří mezi základní ukazatele vypovídající o bilanci obyvatel.

Tabulka 8 Přírůstek obyvatel v okrese Klatovy v letech 2007 – 2016

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Celkem
Přirozený	1	-56	12	-44	-99	-138	-170	-149	-264	-122	-1029
Stěhováním	323	380	40	-36	-80	-144	-114	-48	22	-43	300
Celkový	324	324	52	-80	-179	-282	-284	-197	-242	-165	-729

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

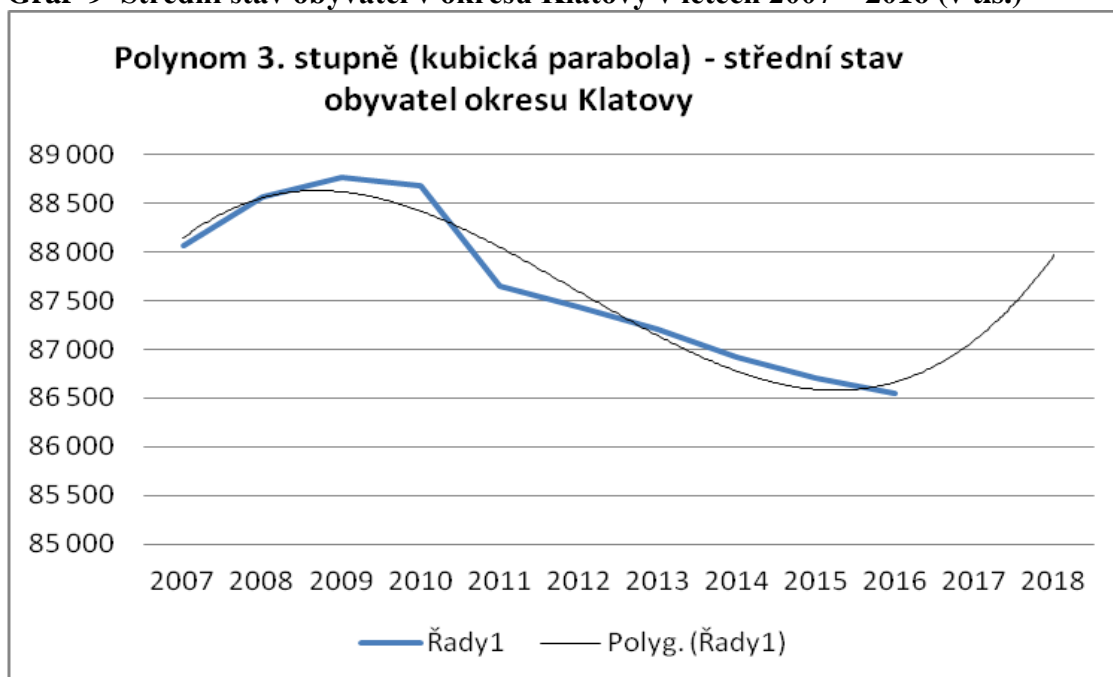
V tabulce lze pozorovat vývoj přírůstku obyvatel v jednotlivých letech. Prostřednictvím migrace přírůstek obyvatel během sledovaných deseti let činil 300 obyvatel. Avšak přirozený přírůstek dosahoval záporných hodnot, - 1029 osob. V období let 2007 – 2016 v okrese Klatovy v rámci celkového přírůstku ubylo 729 obyvatel. Z tabulky číslo 8 lze vidět, že téměř po celou dobu sledovaného období, se nacházel přirozený přírůstek obyvatel v záporných číslech. Ani kladný přírůstek prostřednictvím stěhováním nepomohl k tomu, aby nedocházelo ke snížení stavu obyvatelstva.

Důvodem úbytku obyvatelstva je vylidňování míst s horší dopravní dostupností, a nebo nižší atraktivita pracovního trhu. Svou roli hraje i absence významnějších podniků v průmyslu (strojírenství). V roce 2002 ukončil svoji činnost velký strojírenský podnik Škoda Klatovy. Tudiž potravinářství se stalo nejvýznamnějším odvětvím. Celkově jsou v tomto odvětví nižší mzdy, což i to může být důvodem mladých lidí odcházet za prací mimo okres Klatovy.

4.2.5 Střední stav obyvatel

Graf 9 znázorňuje pohyb počtu obyvatel v okrese Klatovy během deseti let v období 2007 – 2016. Jak je možné na grafu vidět, od roku 2007 došlo k mírnému vzestupu a od roku 2009 dochází k poklesu až do konce sledovaného období, tj. do roku 2016.

Graf 9 Střední stav obyvatel v okrese Klatovy v letech 2007 – 2016 (v tis.)

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů z ČSÚ

V následující tabulce jsou uvedeny regresní rovnice, a to pro lineární, parabolický a polynomický trend 3. stupně funkce, index korelace a index determinance.

Tabulka 9 Střední stav obyvatel okr. Klatovy - funkce trendu, regresivní rovnice, index determinance, index korelace

trend	Regresní rovnice	I	I ² (%)
lineární	$y = -246,406x + 89011,133$	0,804	64,6
parabolický	$y = -20,807x^2 - 17,531x + 88553,383$	0,841	70,7
polynom3.stupně	$y = 14,611x^3 - 261,893x^2 + 1094,389x + 87299,733$	0,946	89,5

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Pro určení trendu byla vybrána funkce polynom 3.stupně, která nejlépe odpovídá vývoji středního stavu obyvatel. Index korelace je 0,946. Index korelace popisuje polynomický trend 3.stupně oscilace středního stavu obyvatel v okrese Klatovy z 89,5%.

V následující tabulce je uveden odhad hodnoty počtu středního stavu obyvatel okresu Klatovy.

Tabulka 10 Odhad počtu středního stavu

rok	Odhad počtu středního stavu
2017	87085,31
2018	87954,66

Zdroj: Vlastní zpracování

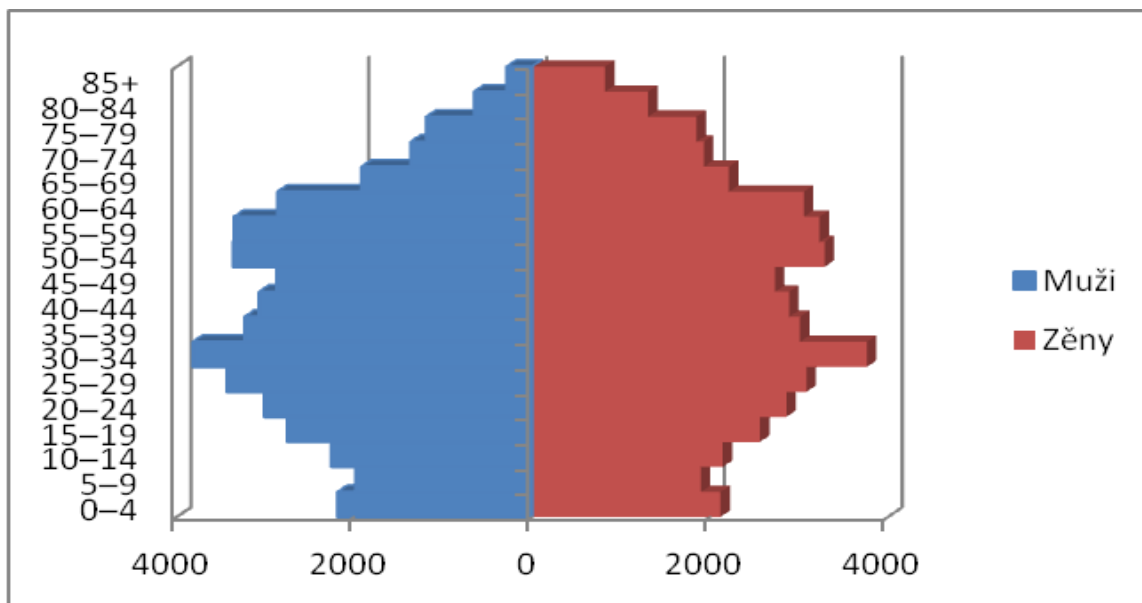
Z této tabulky vyplývá, že bude docházet ke zvyšování počtu obyvatel středního stavu.

Úbytek obyvatel byl způsoben důsledkem působení několika faktorů. Jednalo se o přirozenou měnu obyvatelstva, ale především o celkový počet vystěhovalých, který například v roce 2009 činil 1123 osob. Jedině roky 2011, 2012 a 2014 vykazovaly počet vystěhovalých pod hranici 1000 osob. Ke snížení obyvatel došlo jak v důsledku vyšší úmrtnosti, tak i menším počtem přistěhovalých osob. Nejvyšší počet obyvatel, 88 771 osob, byl v roce 2009.

4.2.6 Věková struktura obyvatel

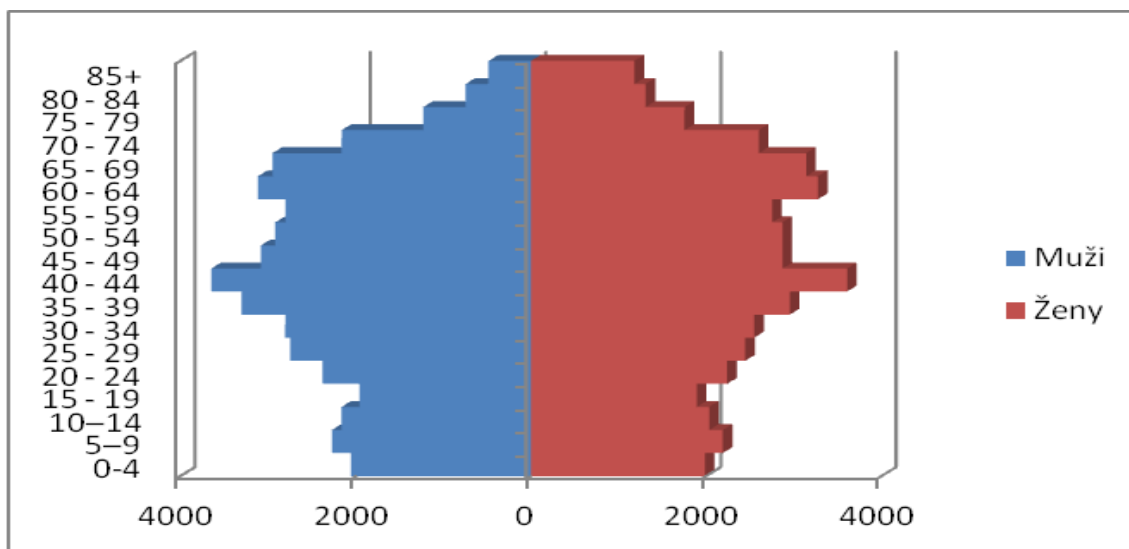
Věková struktura obyvatel lze nejlépe znázornit grafem, pomocí věkové pyramidy. V ní je obyvatelstvo rozděleno dle pohlaví a do jednotlivých věkových skupin v intervalu pěti let.

Graf 10 Věková pyramida okres Klatovy v roce 2007

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat z ČSÚ, data **Příloha 10**

Graf 11 Věková pyramida okres Klatovy v roce 2016

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat z ČSÚ, data **Příloha 11**

Graf 10 znázorňuje věkovou pyramidu pro rok 2007, a to začátek sledovaného období a graf 11 pro rok 2016, tedy konec sledovaného období v okrese Klatovy. Rok

2007 se více podobá stacionárnímu typu, kdy je dětská složka a postreprodukční složka v rovnováze, v České republice tomu tak bylo v 70. letech minulého století. Rok 2016 se již více podobá typu regresivnímu, kdy počet zemřelých převyšuje počet narozených. Tento stav odpovídá i celorepublikovému trendu.

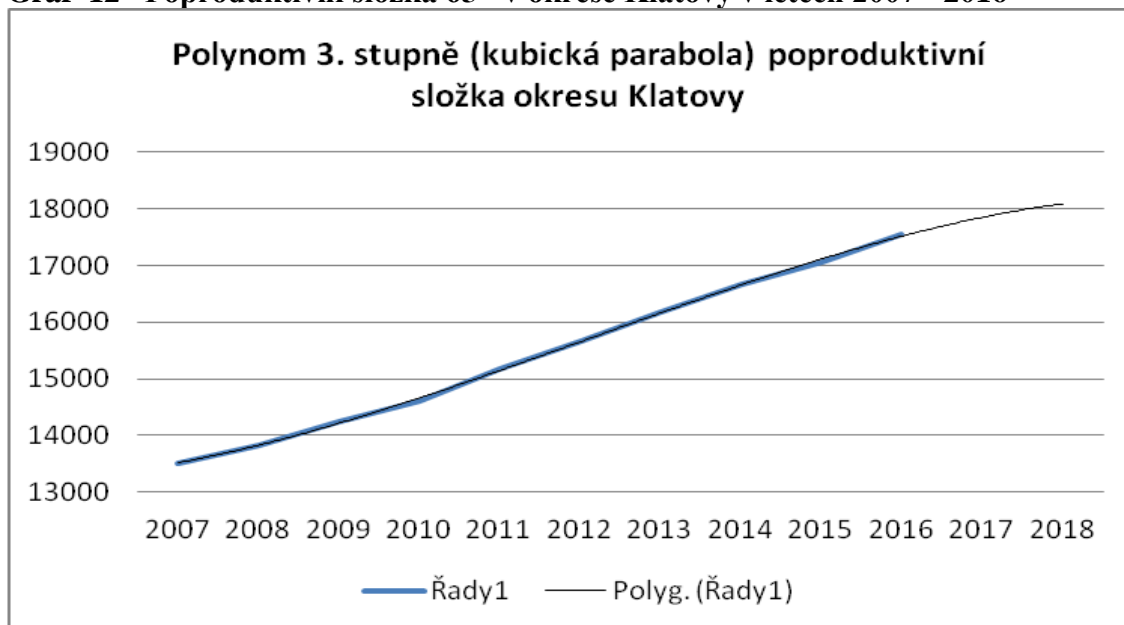
Z grafu 10 a z grafu 11 lze vyčíst, že v roce 2007 již bylo od narození více mužů než žen, až do věkové kategorie 60 – 64 let, kdy v populaci začalo být více žen. Tentýž průběh byl i v roce 2016. V obou sledovaných letech se rozdíl mezi pohlavími s přibývajícím rokem postupně zvyšuje. Největšího rozdílu je dosaženo v roce 2007 ve věkové kategorii 80 – 84 let, kde rozdíl mezi počtem mužů a žen činil 650 obyvatel, a v roce 2016 tomu tak bylo v poslední věkové kategorii 85+, kdy rozdíl činil přibližně 700 obyvatel. K dané skutečnosti dochází jak v okrese Klatovy, tak v Plzeňském kraji a děje se tomu tak i v celé České republice. Jak je statisticky dokázáno, ženy mají vyšší naději dožití, než muži. Je to způsobeno díky genetice a zejména díky zdravějšímu životnímu stylu.

Věková pyramida v roce 2016 znázorňuje též zvýšení počtu osob v poproduktivním věku oproti roku 2007. K tomu jevu dochází důsledkem prodloužení střední délky života, jak bylo již zmíněno v teoretické části diplomové práce. Neustále se zvyšující počet osob v poproduktivním věku, vede k zamyšlení nad stávajícími možnostmi sociálních služeb, a to v oblasti sociální péče. Konkrétně se jedná o Domovy pro seniory a pečovatelskou službu. Díky zmíněné vyšší střední délce života a prodloužení věku odchodu do důchodu může nastat situace, kdy lidé nebudou soběstační.

4.2.7 Poproduktivní složka obyvatel 65+ v okrese Klatovy

Od roku 2007 neustále roste počet obyvatel ve věkové skupině 65+ v klatovském okrese, což je znázorněno v grafu 12.

Graf 12 Poproduktivní složka 65+ v okrese Klatovy v letech 2007 - 2016

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Z tohoto grafu je zřejmé, že dochází ke zvyšování poproduktivní složky obyvatelstva od roku 2007 do konce sledovaného období. Pro určení trendu byla vybrána funkce polynomická 3.stupně, která nejlépe odpovídá vývoji poproduktivní složky obyvatelstva v okrese Klatovy. Hodnota indexu korelace je 0,999. Index korelace popisuje růst poproduktivní složky obyvatelstva v okrese Klatovy z 99,8%.

Tabulka 11 Poproduktivní složka 65+ - funkce trendu, regresivní rovnice, index determinance, index korelace

trend	regresní rovnice	I	I ² (%)
lineární	$y=462,212x+12905,133$	0,997	99,4
parabolický	$y=5,943x^2+396,837x+13035,883$	0,998	99,6
polynom3.stupně	$y=-3,140x^3+57,754x^2+157,879x+13305,300$	0,999	99,8

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

V následující tabulce číslo 12 je uveden odhad hodnoty poproduktivní složky obyvatelstva v okrese Klatovy.

Tabulka 12 Odhad počtu poproduktivní složky

rok	Odhad počtu poproduktivní složky
2017	17850,86
2018	18090,5

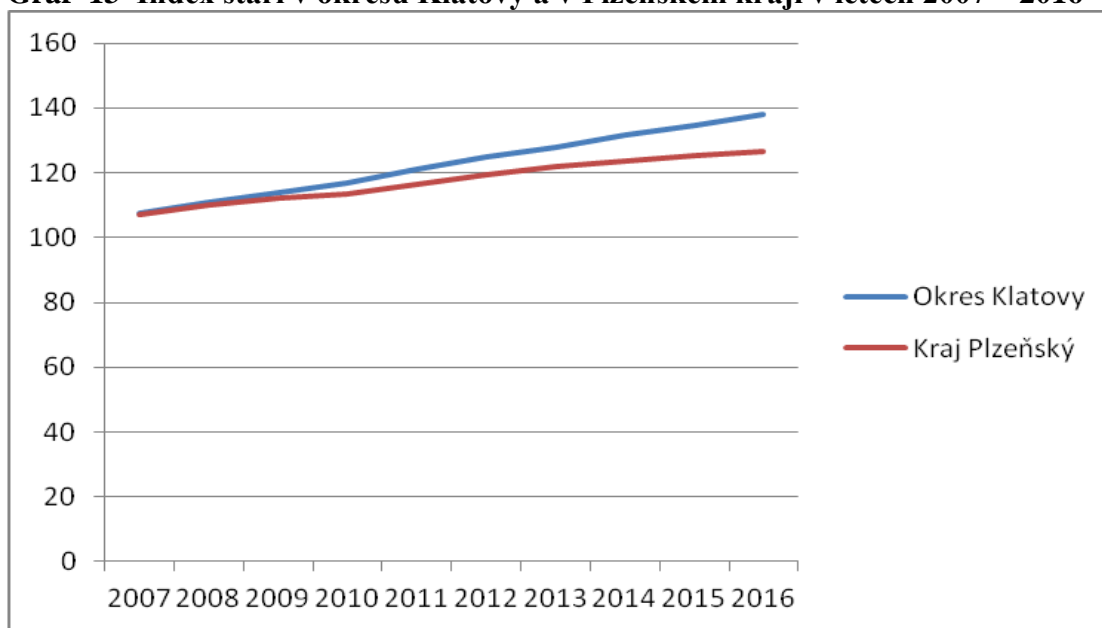
Zdroj: Vlastní zpracování

Danou situaci způsobuje několik příčin. Hlavní důvod, který zvyšuje počet poproduktivní složky obyvatel, je vzdělanost. Ke zvyšování počtu vysokoškolsky vzdělaných lidí dochází jak v okrese Klatovy, tak i v Plzeňském kraji. Proto většina mladých lidí s terciárním vzděláním odchází z okresu do větších měst, kde jsou lepší pracovní příležitosti. Další vliv má na počet koprodukčních obyvatel, jak již bylo v praktické části zmíněno, také porodnost a střední délka života.

4.2.8 Index stáří

Index stáří je ukazatel, který vypovídá o charakteristice vývoje věkového složení a je základním ukazatelem procesu stárnutí obyvatelstva. Index stáří udává počet osob starších 65+, tedy v poproduktivním věku, připadajících na 100 osob mladších 15 let, tj. v předproduktivním věku. Průběh tohoto indexu znázorňuje graf číslo 13.

Graf 13 Index stáří v okrese Klatovy a v Plzeňském kraji v letech 2007 – 2016

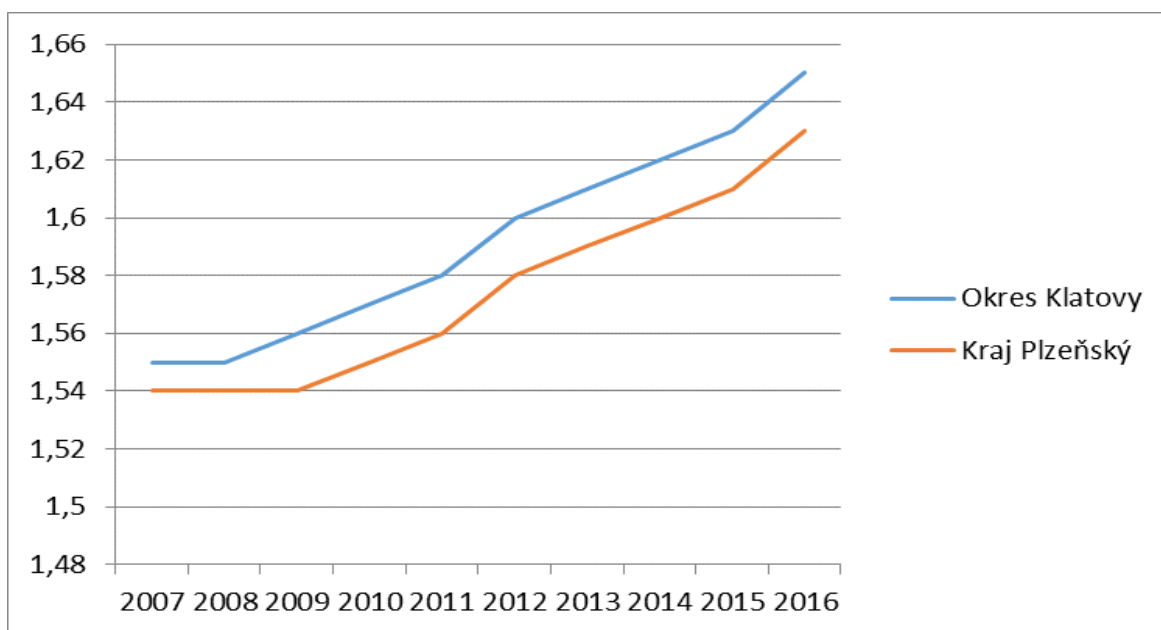
Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, data **Příloha 12**

Index stáří v okrese Klatovy, tak i v kraji Plzeňském, vykazuje lineární charakter. Z grafu lze vyčíst, že okres Klatovy je starší, než průměr obyvatelstva kraje Plzeňského. Jako příčinu lze uvést prodlužování střední délky života a nižší porodnost. V okrese. V roce 2007 připadlo na 100 osob v předproduktivním věku, 107 osob produktivního věku v okrese Klatovy. V daném okrese došlo ke zvýšení indexu stáří o 31 osob, oproti roku 2007 a v rámci Plzeňského kraje nastalo zvýšení o 20 osob. Nejvyšší roční nárůst byl zaznamenán v roce 2016. Lze předpokládat, že bude index v dalších letech nadále růst.

4.2.9 Index hospodářského zatížení

Index hospodářského zatížení zohledňuje skutečnost, že jedinec v produktivním věku musí vydělávat peníze na sebe i na obyvatelstvo v předproduktivním věku, tj. věková skupina 0 – 19 let, a postproduktivním věku ekonomické generace, a tím jsou senioři ve věku 65+.

Graf 14 Index hospodářského zatížení v okrese Klatovy a v Plzeňském kraji v letech 2007 - 2016

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů z ČSÚ, data **Příloha 13**

Z grafu lze vidět, že index od roku 2007 neustále roste jak v okrese, tak i v kraji. Dále graf znázorňuje, že index hospodářského zatížení je v okrese Klatovy vyšší, než v kraji Plzeňském.

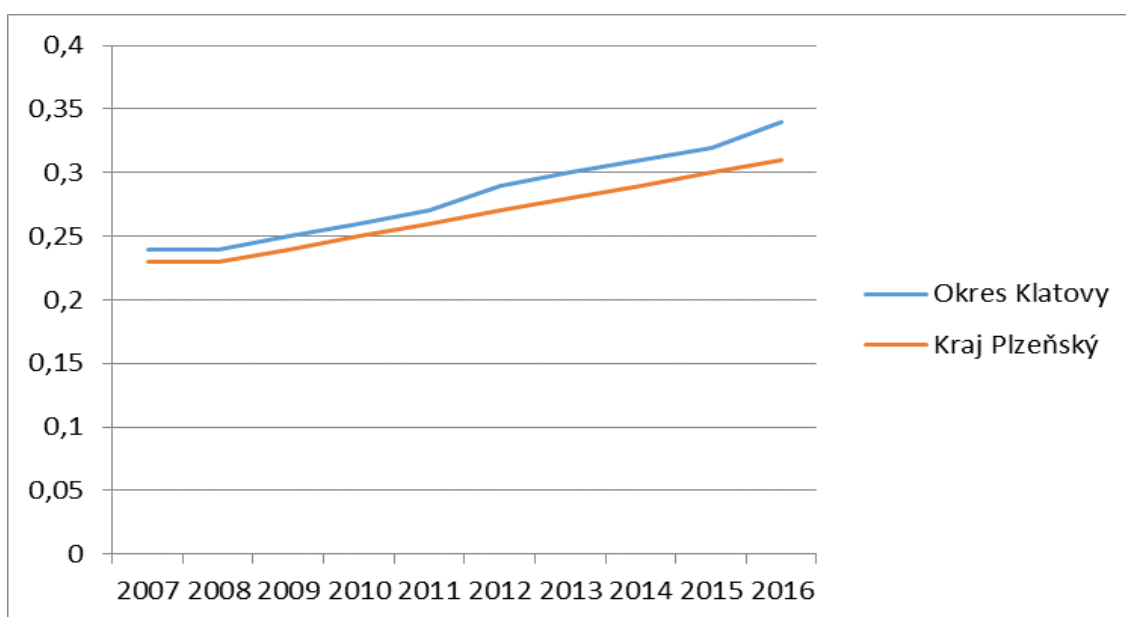
Na začátku sledovaného období na jednu produktivní osobu připadlo 1,55 spotřebitele. Tedy jedinec musel kromě sebe uživit 0,55 osoby. V tom samém roce byl index hospodářského zatížení v Plzeňském kraji 1,54. Z pohledu věkové struktury je příznivější, pokud hodnota indexu hospodářského zatížení je nižší.

4.2.10 Index závislosti starých – šedé zatížení

Další ukazatel, který posuzuje z pohledu ekonomického vývoje věkovou strukturu obyvatelstva, je index závislosti, který je znázorněn na GRAFU. Tento index udává, kolik osob produktivních ekonomické generace je schopno uživit osoby postproduktivní ekonomické generace.

Vývoj indexu má po celou dobu sledovaného období 2007 – 2016 rostoucí charakter. Z grafu č. 15 je zřejmé, že index závislosti starých je v okrese Klatovy opět vyšší, než index Plzeňského kraje, avšak rozdíly jsou nepatrné. Počátkem sledovaného období byla diference snížena mezi danými územími o nepatrný rozdíl.

Graf 15 Index závislosti starých – šedé zatížení

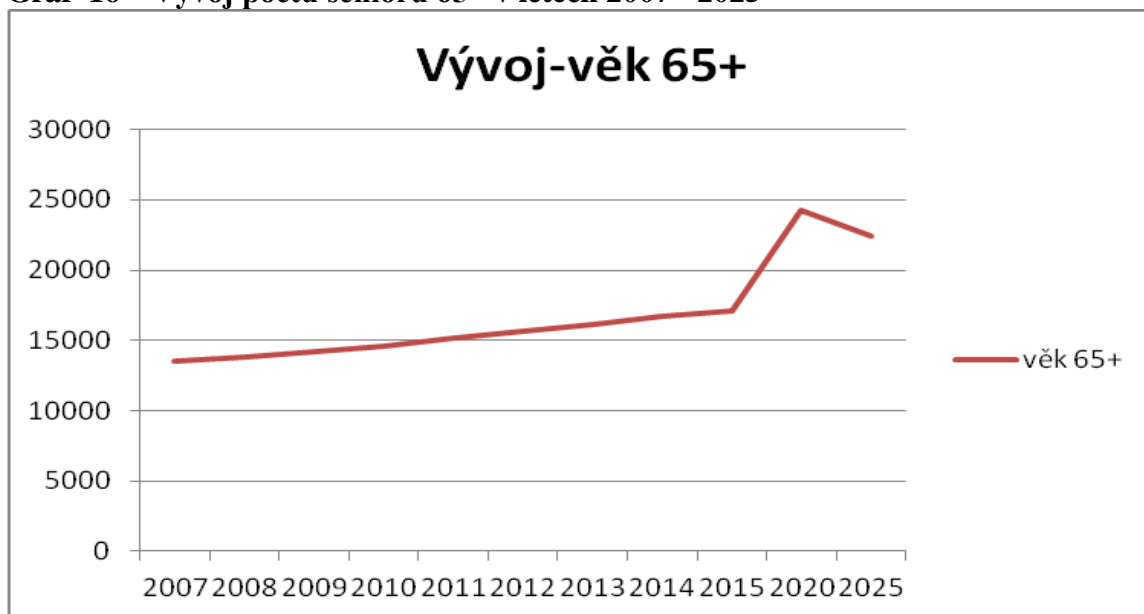
Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů z ČSÚ, data **Příloha 14**

Počáteční sledovaný rok 2007 vykazoval na 1000 osob v produktivním věku 237 osob starších ve věku 65+ v okrese a 231 osob v kraji. Na konci sledovaného období, v roce 2016, došlo ke zvýšení o 98 osob starších 65+ na 1000 osob v produktivním věku v okrese Klatovy a Plzeňském kraji o 81 osob. Na základě analýzy lze říci, že Klatovský okres disponuje stejnou vývojovou tendencí jako Plzeňský kraj.

4.2.11 Vývoj poptávky po sociálních službách se zaměřením na Domovy pro seniory

Poněvadž obyvatelé v důchodovém věku představují podstatnou část využívajících sociální služby, lze demografickou situaci označit za faktor, který má rozhodující vliv na poptávku po sociálních službách pro seniory. Předpokládaným demografickým vývojem lze částečně odhadnout velikost poptávky do budoucna po sociálních službách. Zde lze očekávat jak nárůst poptávky po sociálních službách, a tím i pochopitelně stimul ke zvýšení kapacit zařízení sociálních služeb pro seniory a současně navýšení počtu zaměstnanců pečovatelských služeb, tak i zvýšení objemů vyplácených příspěvků na péči apod. Vývoj počtu obyvatel 65+ na rok 2020 a 2025 je zachycen v grafu. Ti co budou ve věku 65-69 za deset let, jsou teď ve věku 55 – 59 let.

Graf 16 Vývoj počtu seniorů 65+ v letech 2007 - 2025

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat z ČSÚ, data **Příloha 15**

Z grafu je vidět pozvolný nárůst poproduktivní složky obyvatelstva 65+ věku, od roku 2015 do roku 2020 by mělo dojít k prudkému nárůstu počtu obyvatelstva této věkové skupiny a po tomto roce k mírnému poklesu.

Trend v poskytování sociálních služeb směřuje k tomu, aby mohl jejich uživatel zůstat co nejdéle ve svém domácím prostředí a pomoc, kterou potřebuje, mu byla poskytována formou terénní či ambulantní služby. Ne vždy tyto služby jsou dostačující a je

nutno využít pobytové služby- Domovy pro seniory. V České republice se nachází celkem 530 Domovů pro seniory a v Plzeňském kraji je jich 23. Okres Klatovy disponuje 4 domovy o celkové kapacitě 326 lůžek.

Jelikož podávání žádostí není omezeno věkem a ani počtem žádostí, tudíž občan si může podat více žádostí do několika domovů, čímž se nedá přesně určit počet žádostí do jednotlivých domovů. Potřebné informace ohledně počtu žadatelů byly získány od sociálních pracovníků jednotlivých domovů. Celkový počet žadatelů (pro všechny Domovy pro seniory) v roce 2017 činil kolem 650 žádostí. O přijetí nového uživatele je rozhodnuto řízením, kterým je zohledňován žadatelův zdravotní stav, míra soběstačnosti, životní situace, výše důchodu a přiznaný příspěvek na péči. Přednost mají ti, kteří z důvodu zdravotního stavu potřebují nepřetržitou pomoc, a proto jiná forma služby jim nemůže být poskytována.

Přesnou kapacitu v Domovech pro seniory není reálně odhadnout. Neexistuje žádný dokument, který by popisoval představu zřizovatele ohledně navyšování či snižování kapacity. Budoucí vývoj kapacit lze nastínit použitím Modelu 1, kdy jako možný ukazatel může být počet obyvatel v poproduktivním věku 65+ na 1 lůžko v Domovech pro seniory, kdy po celé období je zachována kapacita v domovech. V roce 2015 vychází na 1 lůžko 52,3 obyvatele ve věku 65+. O pět let později, tedy v roce 2020 již dochází k navýšení tohoto ukazatele na hodnotu 74,4 seniora na 1 lůžko a oproti tomu, v roce 2025 dochází k poklesu na 68,7 seniorů na 1 lůžko. Okres Klatovy s ohledem na populační projekci by měl počítat s postupným navyšováním tohoto ukazatele.

Druhý Model 2 pracuje s předpokladem, jak se zvýší kapacita v těchto domovech, při zachování současného poměru kapacity vůči obyvatelstvu 65+ věku. Je zde počítáno jen s efektem zvyšování podílu poproduktivní složky obyvatel 65+ věku a bez dalších předpokladů, jako např. změna struktury obyvatelstva v jednotlivých věkových kategoriích nebo zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva, které by vedlo k oddálení vstupu do domovů ve vyšším věku než v současnosti. Pokud by měl být zachován poměr kapacity vůči seniorům 65+ věku, v roce 2020 by vzrostl počet lůžek v domovech na 464. V roce 2025 by ale měl klesnout na 428 míst v těchto zařízeních.

Z výše uvedených výsledků modelových projekcí lze poukázat na skutečnost, že proces demografického stárnutí, který je v okrese Klatovy i v celé republice neodvratitelný, bude tak výrazný, že pokud se nebude uvažovat o zvýšení kapacity míst v těchto zařízeních pro seniory, může dojít v průběhu několika let k prohloubení problémů dostupnosti míst v těchto domovech pro seniory.

5 Výsledky a diskuse

V rámci sledovaného období, v letech 2007 – 2016, docházelo ke snížení počtu středního stavu obyvatel. Klatovský okres se přibližuje regresivnímu typu věkové struktury obyvatelstva. Též poukazuje věková pyramida na skutečnost, že se rodí více mužů než žen. S přibývajícím rokem se postupně rozdíl mezi pohlavími zvyšuje. Od kategorie 60 – 64 let, začalo být v populaci více žen. K dané skutečnosti dochází jak v okrese Klatovy, tak v Plzeňském kraji i v celé České republice. Jak je statisticky, ženy mají vyšší naději dožití, než muži. Je to způsobeno díky genetice a díky zdravějšímu životnímu stylu.

Podle provedené analýzy demografického ukazatele porodnosti, byl zjištěn nárůst v roce 2009 s hodnotou 10,63‰. Od tohoto roku docházelo k pozvolnému klesání až pod hranici 10‰. Příčin na poklesu porodnosti je hned několik. Jedním z faktorů je prodlužující se délka studií mladých lidí. Dalším faktorem je i situace finanční, kdy k získání dobrého platu by jim umožnilo dostat hypotéku na bydlení. Z již výše zmíněným, souvisí také průměrný věk matky při narození prvního dítěte. V roce 2007 průměrný věk matky dosahoval 27,1 let a o deset let později již 28,0 let, což je srovnatelné s Plzeňským krajem.

Dalším ukazatelem je úmrtnost ovlivňující sociální služby. Tento ukazatel má po celou dobu sledovaného období kolísavý charakter. K největší úmrtnosti v okrese Klatovy došlo v roce 2015, s počtem zemřelých 1055. Komparace hrubých měr úmrtnosti ukázala, že okres převyšuje průměr Plzeňského kraje. Vše je dáno souladem různých faktorů. Lze sem zařadit faktory genetické, socioekonomické či ekologické. Nejčastější příčinou úmrtí jsou nemoci oběhové soustavy a nádorových onemocnění.

Jako poslední sledovaný demografický ukazatel byla migrace. Největší počet přistěhovalých vykazuje rok 2008, kdy se do okresu přistěhovalo 1472 osob, a díky jim došlo i k celkovému přírůstku obyvatel o 324 osob. Od roku 2010 se nachází celkový přírůstek již v záporných hodnotách. Důvodem úbytku obyvatel je vylidňování z míst s horší dopravní dostupností nebo nižší atraktivitou pracovního trhu.

Podle analýzy vybraných demografických ukazatelů dochází k důkazu, že populace stárne. Dle predikce bude i nadále pokračovat nárůst poproduktivní složky obyvatel. To bude mít vliv v budoucnu na zvyšování poptávky po sociálních službách a tím i ke zvýšení kapacity poskytovatelů sociálních služeb pro seniory.

5.1.1 SWOT analýza stavu sociálních služeb v okrese Klatovy

Pro odhalení podstaty problému a poukázání na faktory, na které je třeba se zaměřit se zvýšenou pozorností, byla provedena SWOT analýza. Jelikož mapuje současný stav, lze ji též využít jako měřítko stavu systému sociálních služeb pro seniory do budoucna a její výstupy jako podklady pro další strategické plánování.

Silné stránky lze spatřit ve využití evropských zdrojů. Je zde dobře fungující pečovatelská terénní služba ve městech a větších obcích, a zvýhodněné nájemné v domech s pečovatelskou službou. Stát je seniorům příznivě nakloněný, podporuje sociální služby dotacemi. V malých obcích je zajištěna sousedská výpomoc, z důvodu bytí seniorů v domácím prostředí. Velký význam má i rodinná soudržnost. Rovněž dobře fungují kluby seniorů, spolupráce se školami, s Českým červeným křížem a s Provozně ekonomickou fakultou ČZU v Praze, která zajišťuje vzdělávání seniorů v rámci Univerzity třetího věku.

Slabé stránky tvoří skutečnosti, že je nedostatek domovů pro seniory, domovů se zvláštním režimem a domovů s pečovatelskou službou, taktéž nedostatek dobrovolníků. Dochází k nevyužití služeb, které se musí platit. Informovanost veřejnosti i klientů není dostatečná. V malých obcích je možnost nakupování omezena.

Příležitosti umožňují zkvalitnit systém financování, využití příspěvků na péči pro financování sociálních služeb a jejich kontrola. Vytvořit plán výstavby Domovů pro seniory i jako zdroj nových pracovních míst. Podporovat rozvoj spolupráce mezi obcemi a poskytovateli sociálních služeb, při pořádání akcí pro seniory bezplatné pronájmy. Zjednodušit legislativu, rozšířit nabídku služeb, dalším poskytovatelům služeb pro seniory umožnit vstoupit na trh, zapojovat se do přípravy plánů sociálních služeb a do schvalování zákonů.

Hrozby je možno vidět v nízkých příjmech důchodců, neprokázání využití příspěvků na péči. Špatná legislativa, omezená dostupnost státních dotací. Klientům se sníží nebo zruší příspěvek na péči, a ta zájem o ně klesne. Z důvodu nedostatečného finančního ohodnocení, hrozí odchod zkušeného personálu.

Silné stránky S	Slabé stránky W
<ul style="list-style-type: none"> • dobře fungující pečovatelská terénní služba • zvýhodněné nájemné v domech s pečovatelskou službou • podpora sociální služby dotacemi • sousedská výpomoc v malých obcích • rodinná soudržnost • fungující kluby seniorů • spolupráce 	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatek domovů pro seniory, domovů se zvláštním režimem a domovů s pečovatelskou službou • nedostatek dobrovolníků • nevyužití placených služeb • nedostatečná informovanost veřejnosti i klientů • možnost nakupování v malých obcích omezena
Příležitosti O	Hrozby T
<ul style="list-style-type: none"> • zkvalitnění systému financování • využití příspěvků na péči pro financování sociálních služeb a jejich kontrola • vytvoření plánů výstavby Domovů pro seniory i jako zdroj nových pracovních míst • podpora rozvoje spolupráce mezi obcemi a poskytovateli sociálních služeb • zjednodušení legislativy • rozšíření nabídky služeb • umožnění vstupu na trh dalším poskytovatelům služeb • zapojení se do přípravy plánů sociálních služeb a do schvalování zákonů 	<ul style="list-style-type: none"> • nízké příjmy důchodců • neprokázání využití příspěvků na péči • špatná legislativa • omezená dostupnost státních dotací • odchod zkušeného personálu z důvodu nedostatečného finančního ohodnocení

Silné stránky

1. dobře fungující pečovatelská terénní služba
2. zvýhodněné nájemné v domech s pečovatelskou službou
3. podpora sociální služby dotacemi

Slabé stránky

4. nedostatek domovů pro seniory, domovů se zvláštním režimem a domovů s pečovatelskou službou
5. nedostatek dobrovolníků
6. nevyužití placených služeb

Příležitosti

7. zkvalitnění systému financování
8. využití příspěvků na péči pro financování sociálních služeb a jejich kontrola
9. vytvoření plánů výstavby Domovů pro seniory i jako zdroj nových pracovních míst

Ohrožení

10. nízké příjmy důchodců
11. neprokázání využití příspěvku na péči
12. omezená dostupnost státních dotací

Trojúhelníková matice

1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
		3	3	3	3	3	3	3	3	3	
		4	5	6	7	8	9	10	11	12	
			4	4	4	4	4	4	4	4	
			5	6	7	8	9	10	11	12	
				5	5	5	5	5	5	5	
				6	7	8	9	10	11	12	
					6	6	6	6	6	6	
					7	8	9	10	11	12	
						7	7	7	7	7	
						8	9	10	11	12	
							8	8	8	8	
							9	10	11	12	
								9	9	9	
								10	11	12	
									10	10	
									11	12	
										11	
											12

Číslo faktoru	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Celkový podíl
1	8	12,12	Silné stránky S
2	8	12,12	
3	6	9,09	
4	8	12,12	Slabé stránky W
5	4	6,06	
6	2	3,03	
7	7	10,61	Příležitosti O
8	7	10,61	
9	6	9,09	
10	6	9,09	Ohrožení T
11	1	1,51	
12	3	4,55	
Celkem	66	100,00	100,00

Volba strategie

- a) ze silných a slabých stránek – S
- b) z příležitostí a ohrožení – O

SO strategie - využití

Je strategie využívající silných stránek ke zhodnocení příležitostí identifikovaných ve vnějším prostředí. Protože se však kombinace SO umožňující realizaci těchto strategií vyskytuje v reálném životě zřídka, vymezuje tento kvadrant spíše žádoucí stav, ke kterému je směřováno.

Závěr

Z vyhodnocení SWOT analýzy vyplývá, že silné stránky zastoupené 33,33 % by bylo vhodné a žádoucí využít ke zhodnocení příležitostí ve vnějším prostředí zastoupené 30,31 %.

5.1.2 Návrhy a doporučení

Pro zajištění spokojenosti seniorů v oblasti sociálních služeb a jejich využívání, je potřeba se zaměřit na jednotlivé nedostatky, s kterými se okres Klatovy potýká. V této stati práce budou formulovány návrhy a doporučení, jak zvýšit povědomí občanů o sociálních službách v okrese, a jak zvýšit kapacity lůžek v domovech pro cílovou skupinu Klatovy. V rámci uskutečňování plánování sociálních služeb je doporučeno, aby se plánování nezpracovávalo pouze v rámci kraje či obce, ale naopak v rámci okresu. Je proto důležité, aby obce v rámci okresu mezi sebou spolupracovaly, aby vzájemně spolupracovaly s místními organizacemi a zájmovými skupinami a podnikateli, kteří jim např. sponzorskými dary pomáhají při kulturních akcích a dalších aktivit pro seniorské uživatele sociálních služeb.

Dále je vhodné zvýšit počet kvalifikovaných pracovníků. Při osobní návštěvě domovů pro seniory, bylo zmíněno, že se dlouhodobě potýkají s nedostatkem pečovatelek. Možnost, jak tuto situaci řešit, je spolupráce s Úřadem práce v Klatovech a v Sušici, který pořádá rekvalifikační kurzy pro pracovníky v sociálních službách. Kurz na pracovníka v sociálních službách trvá 150 hodin teorie včetně praxe. Na vzdělávání pečovatelů je možné také využít dotace od Ministerstva práce a sociálních věcí. Rizikem by mohl být nedostatečný zájem o tuto práci pečovatelek nebo nespolupráce s Úřady práce.

Dalším řešením je zapojovat dobrovolníky. Dobrovolných pracovníků je v okrese nedostatek a i obtížné je najít. Dobrovolník by trávil čas se seniory povídáním, doprovodem na procházky, různé kulturní akce a k lékaři. Pomáhal by s úklidem v domácnosti a chodil by na nákupy. O obtížnější práce, jako péče o osobní hygienu, by se starala pečovatelka. Dobrovolníci práci profesionálů pouze doplňují. Rizikem by mohla být v tomto případě neochota poskytovatele zapojovat dobrovolníky do opatrování seniora, a to z důvodu nedůvěryhodnosti anebo zdlouhavé hledání dobrovolníka.

Populace stárne nejen v klatovském okrese, ale i v celé České republice. Po zmapování sociálních služeb pro seniory bylo zjištěno, že se okres potýká s nedostatkem lůžek v Domovech pro seniory a Domovy se zvláštním režimem. Tyto domovy jsou nejrozšířenějšími typy pobytových sociálních služeb, které poskytují péči osobám ve

vyšším věku. Podle predikcí z ČSÚ vzroste počet seniorů a lidí s demencí, kteří budou potřebovat pomoc druhé osoby. Proto již dnes je třeba se zamyslet nad nedostatkem kapacit těchto domovů. Jediným řešením je výstavba nových domovů nebo oprava stávajících budov, které patří městu. Jen v Klatovech se nachází tři objekty, které by se daly pro tyto účely využít. S počtem seniorů roste i jejich náročnost, hledají komfort a nespokojí se se službami, vybavením a vztahy, proto je výzvou pro movité podnikatele či cizince začít stavět soukromé domovy pro seniory. Je i důležité sledovat spádovou oblast žadatelů, aby se nemuseli stěhovat do domovů z velké dálky, aby mohli strávit poslední období svého života v prostředí, kde prožili většinu života.

Dalším nedostatkem okresu je absence tísňové péče, předčitatelských služeb a hlavně hospicu, ať lůžkové péče či terénní. Jedná se o péči těžce nemocných osob s nevyléčitelnou nemocí a za účelem zlepšení kvality v závěrečné fázi života, a umožnit tak důstojné umírání.

V oblasti využívání je další možností pro osvětu, realizace přednášek a besed, které se týkají např. příspěvku na péči a dalších užitečných informací, které se týkají sociálních služeb nebo zdraví. Proto by bylo účelné, aby byl pozván přednášející z některých veřejných institucí a nemocnic. Senioři by uvítali spojení této přednášky spolu s kulturním programem. Překážkou by mohl být pokles zájmu ze strany seniorů, nedostatek finančních prostředků a nebo nespolečné spolupráce s veřejnými institucemi na přednáškách.

Jako vhodné k informování občanů je využití místních médií. Místní noviny jsou levnou formou informovanosti pro místní veřejnost, dále letáky a brožury, internet (vhodná metoda pro ty, kteří mají k Internetu přístup), výstavy rozhlas a televize.

V neposlední řadě je důležité, aby se na stáří začal senior postupně připravovat již v produktivním věku, a to rekonstrukcí bytu nebo výměnou za menší byt, změnou životního stylu, kterou oddálí stárnutí či sjednáním důchodového pojištění.

6 Závěr

Cílem diplomové práce bylo analyzovat dostupnost sociálních služeb v okrese Klatovy, a to pro cílovou skupinu seniorů. Stanovená prognóza budoucího vývoje poptávky po těchto službách měla být na základě analýzy a statisticky zpracovaných dostupných dat a doporučení pro řešení demografického a sociálního jevu v okrese Klatovy.

Práce uvádí teoretické poznatky o stáří a seniorech. Stárnutí obyvatelstva je výsledkem demografických změn. Tyto změny vedou k prodlužování délky života, a s tím související zvyšování poproduktivního věku 65 a více let a je provázeno snižováním porodnosti.

Poté byly charakterizovány sociální služby se zaměřením na seniory. Sociální služby se poskytují lidem v tíživé sociální situaci s cílem zlepšit jejich kvalitu života. Lze je členit podle různých kritérií, které jsou vymezeny zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Nezastupitelnou roli v péči o seniora hraje rodina a blízcí. Ne vždy se ale může rodina o seniora postarat, proto veřejné služby budou mít i nadále nezastupitelnou úlohu.

Na základě analýzy bylo zjištěno, že demografické stárnutí a nárůst poproduktivní složky obyvatelstva se týká i okresu Klatovy. Okres Klatovy s indexem stáří 138,1, patří k územím se starším obyvatelstvem jak v rámci kraje Plzeňského, tak i v České republice. Klatovský okres je tvořen třemi správními obvody., ORP Horažďovice, ORO Klatovy a ORP Sušice. V těchto třech obvodech je poskytována služba terénní i pobytová. Okres disponuje 4 Domovy pro seniory o celkové kapacitě 326 lůžek. Celkový počet žadatelů o tyto domovy činil v roce 2017 kolem 650 žádostí. Přesný počet žádostí nelze určit, poněvadž si občan může podat více žádostí do domovů.

Jelikož dochází ke zvyšování počtu seniorů, mělo by se do budoucna počítat s navýšením kapacit lůžek, a s tím související navýšení vyškoleného personálu.

Plánování sociálních služeb by mělo probíhat v rámci okresu, proto je důležité, aby obce mezi sebou spolupracovaly a současně probíhala spolupráce s místními organizacemi, zájmovými skupinami a podnikateli.

Na základě osobní návštěvy v domovech, byl zjištěn nedostatek pečovatelek. Situace by se dala řešit s Úřady práce, které pořádají rekvalifikační kurzy pro pracovníky v těchto službách. Využití místních medií by mohlo sloužit k informovanosti veřejnosti o poskytování sociálních služeb v okrese.

Za aktuální problémy považují absenci tísňové péče, předčítatelských služeb a hlavně hospiců. Ze strany seniorů, je to stále zvyšující se náročnost na komfort.

Stáří s sebou přináší pro mnoho lidí obavu ze ztráty soběstačnosti a závislosti na pomoci druhé osoby. Naopak pro jiné je stáří jedním, z nejkrásnějších životních období. Důležité pro každého z nás je, se na stáří včas připravit.

7 Seznam použitých zdrojů

ČÁMSKÝ,P., SEMBDNER,J., KRUTILOVÁ,D. ,*Sociální služby v ČR v teorii a praxi*.Praha:Portál,2011.ISBN 978-80-262-0027-7

DUDOVÁ, R., *Postarat se ve stáří: rodina a zajištění péče o seniory*. Vydání první. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, v.v.i., 2015. 199 stran. Knižnice Sociologické aktuality; 35. svazek. ISBN 978-80-7419-182-4.

HAŠKOVCOVÁ,H. *Sociální gerontologie aneb senioři mezi námi*. Praha: Galén,2012.ISBN 978-80-7262-900-8.

HINDLS,R., *Statistika pro ekonomy*, Praha:Professional Publishing,2007.ISBN 978-80-86946-43-6.

HROZENSKÁ, M.- DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 191 s. ISBN 978-80-247-4139-0.

KALIBOVÁ, K. *Úvod do demografie*, Praha: Nakladatelství Karolinum, 2001. ISBN 978-80-246-0222-9.

KALIBOVÁ,K., PAVLÍK,Z., VODÁKOVÁ,A., *Demografie (nejen) pro demografy*, Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) , 2009. ISBN 978-80-7419-012-4.

KOZLOVÁ,L. *Sociální služby*. Praha: Triton,2005. ISBN 80-7254-662-7.

KREBS,V. *Sociální politika*. Praha:ASPI, 2005. ISBN 80-7357-050-5.

KUBALČÍKOVÁ,K. *Co potřebují senioři*. Brno :ERA, 2006. ISBN 80-7366-057-1.

MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 328 s. Sestra. ISBN 978-80-247-3148-3.

MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2011. 194 s. ISBN 978-80-262-0041-3.

MATOUŠEK,O. *Sociální služby : legislativa,ekonomika,plánování,hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

PŘIBYL, H. *Lidské potřeby ve stáří*. Praha: Maxdorf, [2015], ©2015. 96 stran. Jessenius. ISBN 978-80-7345-437-1.

ROUBÍČEK, V. *Úvod do demografie*. Praha. CODEX Bohemia, 1997. 348 s. ISBN 80-85963-43-4.

Český statistický úřad, *Demografický, sociální a ekonomický vývoj Plzeňského kraje v letech 2000 až 2004*. Plzeň: Český statistický úřad, Krajská reprezentace Plzeň, 2005. 163 s. Regionální publikace. Souborné publikace; roč. 2005. ISBN 80-250-1159-3.

Charita Olomouc *Důstojně doma ve stáří i v nemoci: sborník z konference: Olomouc, 8. září 2011*. 1. vyd. Olomouc: Charita Olomouc, 2011. 24 s. ISBN 978-80-260-1425-6. Státní oblastní archiv Plzeň. Pamětní kniha královského města Klatovy 1905-1956

ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006, o sociálních službách. In: Sběrka zákonů. 2006. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/> [cit. 2017-11-08].

ČESKO. Zákon č. 155/1995 Sb. ze dne 30. června 1995, o důchodovém pojištění. In: Sběrka zákonů. 1995. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/> [cit. 2017-11-18].

i60 Publishers, s.r.o. Portál pro aktivní seniory [online]. Copyright © 2017 [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/16584/uz-se-nam-nema-rikat-seniori>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Sociální služby [online]. Copyright © 2017 [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/18661>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Národní akční plán 2013-2017 [online]. Copyright © 2017 [cit. 2017-12-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/31766,cit.11.2.2018>

Klatovský deník. Domov pro seniory Horažďovice[online]. Copyright © 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: https://klatovsky.denik.cz/zpravy_region/domov-pro-seniory-prijde-horazdovice-na-dve-ste-milionu-20180114.html

Úřad pro publikace Evropské unie. Zpráva o stárnutí populace za rok 2009 [online]. Copyright © 2017 [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/737a7064-2cf5-4b70-9933-5b4a6b62eab6/language-cs>

8 Přílohy

Příloha 1 Sociální služby ORP Sušice	69
Příloha 2 Sociální služby ORP Klatovy.....	70
Příloha 3 Počet živě narozených v okrese Klatovy 2007 - 2016	71
Příloha 4 Úhrnná plodnost	71
Příloha 5 Průměrný věk matky při narození prvního dítěte v okrese Klatovy	72
Příloha 6 Úmrtnost v okrese Klatovy 2007 - 2016	72
Příloha 7 míra úmrtnosti v okrese Klatovy a v kraji Plzeňském v letech 2007 – 2016 (%) ..	72
Příloha 8 Vývoj zemřelých muži x ženy okres KT 65 +	72
Příloha 9 Migrace v okrese	72
Příloha 10 podkladové údaje pro rok 2007	73
Příloha 11 podkladové údaje pro rok 2016	73
Příloha 12 Index stáří v okrese Klatovy a v Plzeňském kraji 2007 - 2016.....	74
Příloha 13 Index hospodářského zatížení v okrese Klatovy a v Plzeňském kraji v letech 2007 – 2016	74
Příloha 14 Index závislosti starých	74
Příloha 15 Senioři 65+, 2007-2025.....	74
Obrázek 1 - Domov pro seniory Sušice	75
Obrázek 2 - Domov pro seniory Újezdec	75
Obrázek 3 - Domov pro seniory Klatovy.....	76
Obrázek 4 - Domov pokojného stáří Naší Paní Klatovy	76

Příloha 1 Sociální služby ORP Sušice

Městský ústav sociálních služeb Sušice

- Domov se zvláštním režimem
- Odlehčovací služby
- Pečovatelská služba
- Sociální poradna
- Tísňová péče
- Aktivizační služba
- Půjčovna pomůcek

Oblastní charita Sušice

- Pečovatelská služba- středisko Sušice, Kolinec, Kašperské Hory, Železná Ruda.
- Odlehčovací služba- středisko Sušice, Kolinec, Kašperské Hory, Železná Ruda.
- Osobní asistence- středisko Sušice, Kolinec, Kašperské Hory.
- Sociální poradna Racek- středisko Sušice, Kolinec, Kašperské Hory, Železná Ruda.
- Aktivizační služba- Kašperské Hory.
- Charitní noclehárna- Volšovy.
- Domy s pečovatelskou službou pro seniory- v obcích Hartmanice a Velhartice.

Organizace Fokus Písek, s pobočkou v Sušici pomáhají lidem s duševním onemocněním ve věku 18-80let jako ambulantní a terénní sociální rehabilitace.

Příloha 2 Sociální služby ORP Klatovy

ORP Klatovy

Městský ústav sociálních služeb Klatovy

-Služby sociální péče- Domov pro seniory Klatovy, Domov pro seniory v Újezdci, Domov pro osoby se zdravotním postižením v Újezdci, Pečovatelská služba, Centrum denních služeb.

-Služby sociální prevence

-Poradenské služby

-Klub seniorů

-Domácí ošetrovatelská péče

Oblastní charita Klatovy

-Charitní ošetrovatelské služby Klatovy

-Charitní pečovatelská služba:

Středisko Klatovy:

Klatovy, Luby, Sobětice, Činov, Pihovice, Chaloupky, Štěpánovice, Tajanov, Beňovy, Točnick, Dehtín, Vícenice, Otín, Tupadly, Drslavice, Věckovice, Koryta, Tětětice, Kal, Kosmáčov, Lažánky, Kydliny, Bolešiny, Slavošovice, Ostřetice, Makalovy, Újezdec, Domažličky, Mochtín, Nový Čestín, Lhůta, Těšetiny, Obytce, Hoštice, Hoštičky, Srbice, Křištín, Střeziměř, Dobrá Voda.

Středisko Plánice:

Plánice, Křižovice, Kvasetice, Lovčice, Mlynářovice, Nová Plánice, Pohoří, Štipoklasy, Vracov, Zbyslav, Zdebořice, Habartice, Kvaslice, Vítkovice, Nicov, Neurazy, Čihaň, Nový Dvůr, Plánička, Mlýnské Struhadlo, Újezd u Plánice, Skránčice, Vlčnov, Zborovy, Kocourov, Bližanovy, Hnačov, Myslovice, Kroměždice, Bystré, Pečetín.

Středisko Měčín:

Měčín, Bíluky, Hráz, Nedanice, Nedaničky, Osobovy, Petrovice, Radkovic, Třebýcina, Předslav, Hůrka, Makov, Měcholupy, Němčice, Petrovičky, Třebíšov, Vlčí, Kbel, Malinec, Mečkov, Nová Ves, Žinkovy, Babice.

Středisko Chudenice:

Chudenice, Bezpravovice, Býšov, Lučice, Slatina, Ježovy, Chlumská, Trnčí, Biřkov, Zderaz, Křenice, Kámen, Přetín, Poleň, Poleňka, Pušperk, Zdeslav, Mlýnec, Rudoltice, Vílov, Černíkov

Středisko Švihov:

Švihov, Jíno, Kaliště, Kamýk, Kokšín, Lhovice, Stropčice, Těšnice, Třebýcinka, Vosí, Dolany, Balkovy, Komošín, Malechov, Řakom, Sekrýt, Svrčovec, Výrov, Borovy, Vřeskovice, Mezihoří, Červené Poříčí, Andělice, Bezděkov, Mstice, Nezdice.

Středisko Janovice nad Úhlavou:

Janovice nad Úhlavou, Dolní Lhota, Dubová Lhota, Hvízdalka, Ondřejovice, Petrovice nad Úhlavou, Plešiny, Rohozno, Spůle, Vacovy, Veselí, Klenová, Týnec, Horní Lhota, Loreta, Rozpáralka, Běhařov, Úborsko, Dlažov, Miletice, Soustov, Novákovice, Javor, Loučany, Bezděkov, Poborovice, Vítaná, Lomec, Pocinovice.

Středisko Strážov:

Strážov, Běšiny, Vrhavěč, Dešenice a spádové obce.

-Osobní asistence OCH Klatovy

-Sociální poradna OCH Klatovy

Příloha 3 Počet živě narozených v okrese Klatovy 2007 - 2016

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Okres Klatovy	913	892	944	894	830	831	830	805	791	840

Příloha 4 Úhrnná plodnost

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Okres Klatovy	1,40	1,38	1,50	1,44	1,40	1,44	1,49	1,48	1,50	1,64
Kraj Plzeňský	1,44	1,49	1,51	1,48	1,36	1,44	1,40	1,47	1,55	1,66

Příloha 5 Průměrný věk matky při narození prvního dítěte v okrese Klatovy

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Okres Klatovy	27,1	27,0	27,4	27,7	27,7	27,7	27,9	28,2	28,0	28,0
Kraj Plzeňský	27,3	27,5	27,5	27,8	27,9	28,0	28,2	28,6	28,6	28,5

Příloha 6 Úmrtnost v okrese Klatovy 2007 - 2016

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Okres Klatovy	912	948	932	938	929	969	1000	954	1055	962

Příloha 7 míra úmrtnosti v okrese Klatovy a v kraji Plzeňském v letech 2007 – 2016 (%)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Okres Klatovy	10,35	10,70	10,49	10,57	10,59	11,08	11,46	10,97	12,16	11,11
Kraj Plzeňský	10,14	10,21	10,25	10,16	10,30	10,49	10,57	10,03	10,95	10,65

Příloha 8 Vývoj zemřelých muži x ženy okres KT 65 +

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Muži	320	345	292	333	359	375	355	348	388	388
Ženy	401	398	415	402	366	434	448	410	471	404

Příloha 9 Migrace v okrese

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Přistěhovalí	1359	1472	1163	984	865	828	931	919	1052	1104
Vystěhovalí	1036	1092	1123	1020	945	972	1045	967	1030	1147
Migrační saldo	323	380	40	-36	-80	-144	-114	-48	22	-43

Příloha 10 podkladové údaje pro rok 2007

Rok	Muži	Ženy
0 - 4	2187	2117
5-9	1984	1896
10-14	2260	2142
15 - 19	2752	2561
20 - 24	3015	2858
25 - 29	3434	3083
30 - 34	3816	3764
35 - 39	3234	3010
40 - 44	3071	2888
45 - 49	2872	2729
50 - 54	3363	3288
55 - 59	3352	3232
60 - 64	2865	3054
65 - 69	1919	2212
70 - 74	1364	1929
75 - 79	1189	1848
80 - 84	652	1302

Příloha 11 podkladové údaje pro rok 2016

Rok	Muži	Ženy
0-4	2051	1985
5-9	2271	2190
10-14	2161	2034
15 - 19	1954	1892
20 - 24	2376	2239
25 - 29	2746	2445
30 - 34	2803	2547
35 - 39	3303	2954
40 - 44	3646	3608
45 - 49	3083	2871
50 - 54	2917	2870
55 - 59	2801	2752
60 - 64	3115	3275
65 - 69	2949	3141
70 - 74	2159	2599
75 - 79	1228	1753
80 - 84	745	1308
85+	483	1180

Příloha 12 Index stáří v okrese Klatovy a v Plzeňském kraji 2007 - 2016

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Okres Klatovy	107,4050	110,9212	114,0581	116,6946	121,2281	124,7113	127,8783	131,7819	134,4792	138,1387
Kraj Plzeňský	107,2872	110,0867	112,2526	113,4457	116,5574	119,2466	121,7637	123,8083	125,3321	126,6840

Příloha 13 Index hospodářského zatížení v okrese Klatovy a v Plzeňském kraji v letech 2007 – 2016

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Okres Klatovy	1,5518	1,5546	1,5625	1,5670	1,5838	1,5955	1,6068	1,6193	1,6321	1,6511
Kraj Plzeňský	1,5393	1,5374	1,5433	1,5505	1,5611	1,5758	1,5856	1,5974	1,6118	1,6280

Příloha 14 Index závislosti starých

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Okres Klatovy	0,2374	0,2423	0,2509	0,2581	0,2740	0,2860	0,2986	0,3109	0,3213	0,3350
Kraj Plzeňský	0,2311	0,2341	0,2412	0,2485	0,2602	0,2729	0,2831	0,2931	0,3026	0,3125

Příloha 15 Senioři 65+, 2007-2025

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2020	2025
věk 65+	13518	13823	14247	14602	15162	15660	16183	16677	17056	24240	22404

Obrázek 1 - Domov pro seniory Sušice

Obrázek 2 - Domov pro seniory Újezdec

Obrázek 3 - Domov pro seniory Klatovy

Obrázek 4 - Domov pokojného stáří Naší Paní Klatovy

